



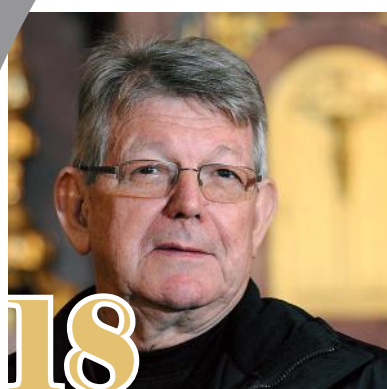
september 2015

jrg. 32 nr. 4



MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

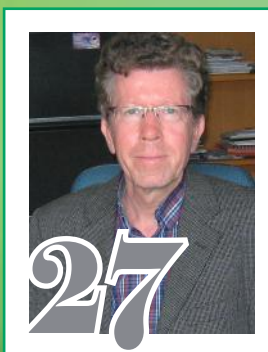


8



DE ANNEXATIE VAN HET OUDE TESTAMENT VOOR HET CHRISTUS-GELOOF IS IN TEGENSpraak MET DE OORSPRONKELIJKE BETEKENIS VAN DE TEKSTEN.

11





MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt vijfmaal per jaar. Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'. Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2015 Mariënburg

ISSN 1878-8734

Website
www.marienburgvereniging.nl

Redactie
Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur
Leon Goertz, redacteur
Ad Krijnen, redacteur
Leo Le Large, redacteur
Jacques van Leeuwen, redacteur

Redactie-adres
Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen
Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving
N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie
Berne Media | uitgeverij abdij van Berne

Druk
Bek maakt communicatie, Veghel

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)
Het lidmaatschap van de Vereniging bedraagt € 30,- per jaar; daarbij is het abonnement op 'Mariënburg Magazine' inbegrepen. Ook krijgt men dan de Specials toegestuurd. Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het secretariaat of via de website.
IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68; BIC code NLRABO2U.
De Mariënburgvereniging is ANBI erkend.
Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Bestuur Mariënburg
Henk Baars, voorzitter, 070-3596817
Tom van den Beld, 1^e secretaris, 070-3838284
Lidy Verdegaal, 2^e secretaris,
Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730
Michel Besnard, lid, 040-2810073
E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl
Julia van Wel, lid, 024-3771834

Secretariaat
Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort
Tel. 033-4690070
E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

Leo Le Large: TOPBERAAD OVER GEZIN IN KERK EN SAMENLEVING

08

Symposium: "SCHEURTJES LATEN LICHT DOOR"

11

Hans-PeterHeinz: HOORT HET OUDE TESTAMENT NOG WEL BIJ DE BIJBEL?

13

Thomas Reese: PAUS FRANCISCUS: "FEITEN ZIJN BELANGRIJKER DAN IDEEËN"

18

Thomas Seiterich: WE MOETEN DE AARDE VERZORGEN, NIET BEHEERSEN

21-31 SPECIAL: DIACONIE



22 *Lambert van Gelder:* HENK BAARS OVER DIACONIE IN DE KNEL

24 *Guus Timmerman:* DIACONIE EN EUCHARISTIE LEVEN VAN ELKAAR

27 *Lidy Verdegaal:* "BIJ ONS STAAT DE MENS CENTRAAL"

31 *Henk Peters:* UITGEPROCEDEERDE ASIELZOEKERS IN ECKELRADE

32

Lezers: SCHRIJVEN MEE

34

Giuseppe Rusconi: FRANCISCUS TUSSEN DE WOLVEN

EN VERDER DE COLUMNS:

- 10 LLL: POSTBODE
- 14 ERIK JURGENS: WAAR IS GOD TOCH?
- 17 CULTIVATOR
- 20 HUUB SCHUMACHER: WAT EEN UITVAART!
- 35 LEON GOERTZ: POLITIE

Bestuur en redactie vragen aan allen die dit lezen om

- Familie, vrienden en kennissen te wijzen op het bestaan van Mariënburg Magazine en hen te enthousiasmeren om een abonnement te nemen;
- Adressen van kandidaten voor toezending van een proefnummer aan het secretariaat door te geven;
- Adressen door te geven van degenen aan wie men een geschenkabonnement wil geven.

Het volgende nummer verschijnt halfweg december. Bijdragen graag uiterlijk 10 november aan het redactie-adres.



BIJTIJDS BIJ DE TIJD

Voor een redactie van een kwartaalblad als het onze is het welhaast ondoenlijk om bij de tijd te zijn, om kritisch-katholiek op religieuze en kerkelijke actualiteiten te reageren. Maar met dit nummer hebben we als redactie een bof: er zijn belangrijke 'events' in aantocht waarop wij bijtijds de aandacht kunnen vestigen. We hebben er drie uitgekozen, alle drie in de komende oktobermaand.

BISSCHOPPENSYNODE

Van 4 tot 25 oktober komen afgevaardigden van het wereldepiscopaat opnieuw in Rome bij elkaar voor een topberaad. Zij gaan de synode waarmee ze vorig jaar een begin gemaakt hebben, nu in een tweede en laatste sessie proberen af te ronden. Het thema is nog steeds: "De roeping en missie van het gezin in Kerk en samenleving". Daarover is nog veel geharrewar. Zo heeft de organisatie 'Filiaal Appeal Association' een petitie gelanceerd, waarin een half miljoen katholieken de paus vraagt om de traditionele katholieke leer te bevestigen. De gezamenlijke Afrikaanse bisschoppen hebben besloten om die leer te blijven verdedigen. En elf kardinalen, onder wie ook Wim Eijk van Utrecht, komen met het boek 'Huwelijk en gezin', dat volgens insiders een manifest kan zijn tegen vrijzinnigheid in het algemeen en de paus in het bijzonder. Over deze synode schrijft Mariënburch Magazine nu (bijtijds!) op bladzijde 4 en 8.

DIACONIE-CONGRES

Op 31 oktober organiseert de Mariënburchvereniging in Utrecht het congres "Werk in uitvoering – Diaconie in de knel?"

Er worden ettelijke honderden deelnemers verwacht. Het debat over de positie van katholieken en andere gelovigen in de samenleving wordt aan de orde gesteld. Want waarom zou je nog met een kerk verbonden blijven, als je nooit feedback krijgt op je inspanningen? Terwijl het duidelijk is dat de kerkleiding niet de durf heeft om zich echt ergens mee te engageren. Vraagt de Bijbel niet om meer daadkracht van ons? Wat is het effect van de opheffing van parochies en geloofsgemeenschappen op de zorg voor de naasten? De functie van diaken is in de r.-k. Kerk trouwens schromelijk verwaarloosd. Over het diakonale werk publiceert Mariënburch Magazine nu (bijtijds!) een Special, op bladzijde 21 tot en met 31.

STUDIEDAG MET ROGER LENAERS

Op 7 oktober belegt de 'Vereniging voor Vernieuwing van het Ambt in de r.-k. Kerk' (GOP) een studiedag rond het recente boek van de jezuïet Roger Lenaers, "Jezus van Nazaret – Een mens als wij?" In nr. 2 van deze jaargang (blz. 4-60) schreef Wim van der Velden over dit boek een recensie onder de titel 'De Jezus-mythe van de christenheid'. Drie jaar geleden leidde Lenaers onder grote belangstelling eenzelfde studiedag, en ook nu was hij bereid om de reis van Oostenrijk naar Den Bosch te maken om zijn standpunten te verduidelijken. De studiedag is ook toegankelijk voor niet-leden van het GOP. In verband met de beperkte capaciteit van de zaal is het aanbevolen zo snel mogelijk te reageren.

Plaats: Franciscushuis, V.d. Does de Willeboissingel 11, Den Bosch.

Deelnameprijs: € 20,-, koffie/thee en soep worden aangeboden.

Aanmelden: bij Wim van der Velden, tel. 0168-327190 of per e-mail: wimvandervelden@hetnet.nl

TOPBERAAD OVER HET GEZIN

IN KERK EN *Samenleving*

Als vervolg op de eerste helft van de bisschoppensynode in Rome, eind vorig jaar, heeft paus Franciscus de deelnemende bisschoppen en verder de gelovigen wereldwijd opgeroepen om hun mening over *'De roeping en de missie van het gezin in Kerk en samenleving'* kenbaar te maken. Alle inzendingen die naar het secretariaat van de synode werden gestuurd zijn nu zoveel mogelijk verwerkt in een werkdocument dat de richting aangeeft waarheen het tweede en laatste deel van de synode (4-25 oktober) zal gaan.

De vele vragen, knelpunten en de reeks uitdagingen voor het gezin zijn in dit stuk verwerkt. De synodedeelnemers hebben zorgen over het gezin in de sterk veranderende hedendaagse maatschappij. Het document is in feite een aanvulling op de eerder uitgebrachte gespreksonderwerpen en bevat door elkaar opgesomd talloze uitspraken, suggesties en raadgevingen die vaak tegenover elkaar staan en laten zien hoe gevarieerd er over de gezinsproblematiek gedacht wordt. De inleiding zegt heel optimistisch dat in een wereld vol eenzaamheid en treurigheid het evangelie van het gezin goed nieuws is.

Om recht te doen aan de tekst wordt een aantal hoofdpunten zonder commentaar weergegeven; ten slotte zijn er kritische noten toegevoegd vanuit de zienswijze van Mariënborg.

DE UITDAGINGEN VOOR HET GEZIN

Hier beschrijven de bisschoppen het feit dat de grotere individualiteit en daarmee samenhangende geloofscrisis een gevaar vormen



voor gezin en huwelijk. Ook de sterke opkomst van het feminisme speelt hier een belangrijke rol. Er wordt geconstateerd dat er steeds minder volgers zijn van de katholieke kerkleer voor huwelijk en gezin, die spreekt over het licht van goedheid in het scheppingsplan van God. Ook veel huwelijken met een katholieke achtergrond blijken uit elkaar te gaan.

Door de afwezigheid van God is er veel eenzaamheid in het huwelijk. In meerdere culturen zijn jongeren bang om een vaste band aan te gaan. In de groeiende consumptiemaatschappij worden seksualiteit en voortplanting steeds meer van elkaar gescheiden. Sommige bisschoppen stellen voor om bij de priesteropleiding vrouwen in te schakelen om de kandidaten een beter beeld van het gezin te laten krijgen. Er wordt veel aandacht en zorg gevraagd voor ouders en grootouders, voor gehandicapten en vluchtelingen. Verdere zijn er vragen rond het afzien van kinderen in verband met de milieuproblematiek en de ontwikkeling van de biotechniek, met de mogelijkheid om menselijke voortplanting te realiseren, onafhankelijk van de relatie man en vrouw. Tenslotte willen de pastores weten hoe ze mensen met hun specifieke noden en vragen kunnen ondersteunen in de honger naar God en hun mogelijke deelname aan de Kerk.

DE ROEPING VAN HET GEZIN

De synodedeelnemers wijzen op het feit dat het sacrament van het huwelijk het vervolg is op het verlossingsplan van God van het eerdere natuurhuwelijk. In de schepping bracht God man en vrouw tezamen, zegende hen om vruchtbaar te zijn en een onverbreekelijke band te hebben. De zondeval bracht daar verandering in en Mozes liet echtscheiding toe, maar Jezus bracht die onverbreekelijke band weer terug door zijn Verlossing.

Franciscus nodigde gehuwden uit om te kijken naar wat boven de poort staat die leidt naar het gezinsleven, nl. 'mag ik?, dank je!, en vergeef me!' Huwelijk en gezin zijn verlost door Christus, gerestoureerd in het beeld van de Heilige Drie-eenheid, het mysterie van waaruit alle ware liefde stroomt. Catechetische programma's dienen hiertoe vernieuwd te worden waarbij gehuwden en kinderen door priesters en diakens betrokken worden en jongeren uitgedaagd om keuzes te maken.

Het Tweede Vaticaans Concilie toonde veel begrip voor natuurhuwelijken en niet-christelijke huwelijken ondanks de vele beperkingen daarin. Het is zinnig om paren die een relatie hebben of al een

burgerlijk huwelijk, uit te nodigen tot een sacramenteel huwelijk. Zo'n huwelijk is een bron van genade. Genade is verbonden met de waarheden van het geloof, de menswording, de dood en de verrijzenis van de Heer. Zonder deze waarheden is de genade zinloos. Genade is het hart van de openbaring van Jezus Christus.

DE ZENDING VAN HET GEZIN

De belangrijke taak van deze synode is het uitdragen van het evangelie van het gezin met de tederheid van een moeder en de helderheid van een leraar. Het woord van God is de bron van het geestelijk leven van het gezin en komt binnen door het lezen van de H. Schrift.

De echtgenoten zullen in het geloof onderricht moeten worden in een voorbereiding op het huwelijk en niet alleen met seksuele voorlichting. Deze voorbereiding moet gedaan worden door priesters die in hun opleiding daar terdege voor zijn gevormd. Priesters komen uit gezinnen voort en dienen in hun seminarietijd volgens sommige bisschoppen verbonden te blijven aan hun gezin. En in de vorming zullen ook vrouwen aanwezig dienen te zijn, waardoor de toekomstige priesters een goed beeld kunnen krijgen van de roeping van het huwelijk naast hun eigen priesterlijke roeping.

Bisschoppen vragen om de nietigverklaring van een huwelijk meer toegankelijk te maken, in een korte en niet kostbare procedure. Bisdommen moeten beschikken over speciaal getrainde priesters die dit verantwoord kunnen doen. Mensen van wie de partner is weggegaan, maar die zelf trouw blijven aan hun huwelijksgevolten zitten in moeilijkheden en krijgen daarbij begeleiding. Deze onschuldig gescheiden mensen zijn niet zondig. Zij kunnen evenals hertrouwen de sacramenten ontvangen maar wel op een andere plaats waar niemand hun situatie kent. Sommige synodedeelnemers willen de huidige situatie handhaven, anderen overwegen de mogelijkheid om hen toe te laten tot de communie in hun eigen gemeenschap. In dit verband wordt ook gesproken

Het is een fundamentele uitdaging kinderen op te voeden in een wereld die moeilijk en complex is met daarbij de culturele werkelijkheid van de grote invloed van de media.



over de waarde van de geestelijke communie. De verjaardag van het huwelijk accentueren met een eucharistieviering is een vitaal element. Voor paren die wel samenleven maar zonder sacramentele band, zijn de christelijke gezinnen, die laten zien hoe ze leven, van grote betekenis en een voorbeeld. De kerk neemt door het sacrament van de doop het begeleiden van ouders op zich. Het gezin leeft in het licht van het evangelie waaraan de Mariadevotie veel kan bijdragen. De voorbereiding op de doop kan ouders weer verder brengen in het geloof. Grootouders moeten niet vergeten worden in het overbrengen van geloof en godsdienstige tradities. Het goede voorbeeld, het gebed, de zondagse eredienst, naastenliefde en het luisteren naar Gods woord, geven de kinderen een duidelijk en geloofwaardig getuigenis van Christus.

Leven is een geschenk van God en een transcendent geheim. Beginnend leven en het einde moeten op geen enkele wijze afgedankt worden. We leven in een wegwerpcultuur. Integendeel, het is de taak van het gezin om ongeboren leven te verwelkomen en zorg te geven bij het einde van een leven. Geen abortus, en een goed overleg met zwangeren, alleenstaanden, tienermoeders en verlaten kinderen. De kerk voelt niet alleen de noodzaak om het recht van een natuurlijke dood te verzekeren en een agressieve behandeling en euthanasie te vermijden, maar wil voorzien in zorg

voor ouderen en gehandicapten en zorg voor stervenden. Zorg is er voor een natuurlijk verantwoorde wijze van voortplanting. Paus Paulus VI wees al op de natuurlijke planning van geboorteregeling. Hiermee samenhangend is er ook aandacht voor adoptie.

De verbintenis tussen personen van hetzelfde geslacht kan in verband met Gods plan betreffende huwelijk en gezin naar de leer van de Kerk in welke vorm ook niet aanvaard worden. Wel dient men met respect mannen en vrouwen met homoseksuele geaardheid te accepteren. Tenslotte is er de rol van het geweten enerzijds en de objectieve moraalnorm anderzijds. Deze twee elementen geven, gecombineerd met wijze raad van een bevoegd geestelijke, voor de echtgenoten de goede keuze conform de wil van God.

Het is een fundamentele uitdaging kinderen op te voeden in een wereld die moeilijk en complex is met daarbij de culturele werkelijkheid van de grote invloed van de media. Het is belangrijk dat ouders vrij zijn hun kinderen het soort opvoeding te geven dat overeenstemt met hun overtuiging.

KRITISCHE AANTEKENINGEN

Zoals in het begin van dit artikel aangekondigd sluit ik af met enkele kritische aantekeningen. Om positief te beginnen: nog nooit had de Kerk door paus en bisschoppen de mening van brede lagen van de gelovigen gevraagd. Het daaruit samengestelde werkdocument van bijna vijftig pagina's geeft een wat rommelige vermelding van de ingebrachte reacties. Het is onduidelijk hoeveel inzenders achter de opvattingen staan. Opmerkelijk is het dat de verzamelde kerkvaders

kennelijk wel een duidelijk beeld hebben van de huidige wereld en zich daar zorgen over maken. Tegelijk proberen ze een remedie tegen deze crisis te ontwikkelen, maar het geheel ademt een negentiende-eeuwse sfeer gebaseerd op een oude theologie, die alle nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen overslaat.

Vanaf de Verlichting heeft de Kerk zich schrap gezet tegen nieuwe ontwikkelingen. De antimodernisteneed van paus Pius X, die de bedreigende moderne wetenschap afwees, en de verplichte eed tot gehoorzaamheid aan het kerkelijk gezag, die paus Johannes Paulus II in 1989 invoerde zijn daar duidelijke tekenen van. Voorlopig lijkt deze lijn weinig bij te dragen aan een betere wereld.

- Uitgaande van het mythologische beeld van de schepping van Adam en Eva en hun zondeval wordt gewezen op de Verlossing door Jezus, die alles weer in de goede orde brengt. Een weinig aansprekend beeld in deze moderne samenleving.
- Zo is ook de onderbouwing van de onverbreekelijke huwelijksband niet van deze tijd. De verwijzing naar de Drie-eenheid doet vreemd aan. Dat het sacrament van het huwelijk door Jezus zou zijn ingesteld is historisch onhoudbaar. De genade die daaruit zou voortkomen en de band met Christus zullen jongeren niet erg aanspreken. De aansporing tot een degelijke huwelijksvoorbereiding zal hen er niet toe bewegen. En de opmerking dat bij huwelijksproblemen hulp bij de kerk gezocht kan worden ligt zeker in de gesecculariseerde samenleving niet voor de hand.
- Gesprekken met missionarissen uit andere gebieden dan Europa maken duidelijk dat men in zo'n werkdocument nu eenmaal gewend is in deze oude beelden te spreken en dat men daar doorheen zou moeten zien. Maar dat is een lastige opgave.
- Opnieuw weer de vraag naar nietigverklaring van het eerste huwelijk. Vaak wordt de argumentatie daarvoor als een leugen beschouwd. De onverbreekbare band wordt in de Oosterse kerk heel anders ervaren. Waarom toch die starheid? Heeft Jezus dat zo bedoeld?
- Als het huwelijk zo bijzonder is, lijkt het toch op zijn minst vreemd dat de kerk het celibaat nog steeds als een daarboven uitgaande levensstaat beschouwt. Juist deze club van ongehuwde oude heren geeft zijn mening hierover en verwijst naar de volgens de Kerk ongehuwde Jezus en zijn merkwaardig gezin met een maagd als moeder en een oude voedstervader. Opmerkelijk is echter wel dat de priesteropleiding het contact van de studenten met gezinnen zou moeten bevorderen.
- Ook het opnieuw aan de orde stellen van de natuurlijke geboorteregeling in een wereld waar tal van andere methoden en niet-natuurlijke zwangerschappen steeds meer voorkomen doet erg achterhaald aan.

- De houding tegenover gelijkgeslachtelijke verbintenissen die inmiddels steeds meer worden aanvaard is van een andere tijd. Positief is weer de zorg die uitgaat naar de samenleving waarin de verhouding man-vrouw onder druk staat en vooral de kinderen raakt.

Een uitgangspunt zou de veranderende kijk zijn op God en het hele bestaan in deze kosmos waaraan het

Als het huwelijk zo bijzonder is, lijkt het toch op zijn minst vreemd dat de kerk het celibaat nog steeds als daarboven uitgaande levensstaat beschouwt.

christendom belangrijke en waardevolle bijdragen kan geven. Het schijnt echter moeilijk te zijn om los te komen van de mythische beelden waar de Kerk nog altijd op bouwt en die tegelijk voor jongere, ontwikkelde mensen een steeds grotere drempel opwerpen. Een klein punt in een verloren hoekje is de moeite waard om over na te denken: het geweten tegenover de objectieve moraalnorm. Is er zoiets als objectief?

Het zou te wensen zijn dat de komende synode in de lijn van Franciscus meer de mildheid en barmhartigheid naar voren brengt dan een algemene reeks regels. Goed zou het zijn om de plaatselijke bisschoppenconferenties de vrije hand te geven omdat de diverse culturen niet gemakkelijk dezelfde lijn kunnen volgen. Helaas zijn de Nederlandse bisschoppen al in gebreke gebleven door, ondanks het verzoek van de paus, toch de beantwoording van de bekende vragenlijst slechts binnen de kring van de clerus te houden.



www.marienburgvereniging.nl, zoekwoord: synode
Marienburg Magazine, Special "Een dubbel-synode",
sept. 2014, blz. 13-23.

SCHEURTJES

LATEN LICHT DOOR

Op uitnodiging van de *Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging*, de *Commissie Missionaire Beweging Religieuzen* en de *Commissie Vrouwencontacten* van de Konferentie Nederlandse Religieuzen kwamen op 22 april 2015 ongeveer 70 betrokken katholieken – leken, pastores, religieuzen – in Utrecht bijeen voor een symposium over de thema's van de bisschoppensynode die van 4 tot 25 oktober in Rome zal worden gehouden. Het motto van het symposium "Scheurtjes laten licht door" is ontleend aan Leonard Cohen: "There is a crack in everything, that's how the light gets in: In alles zit wel een scheurtje, zo komt het licht erin." Mariëburg Magazine publiceert hier de slotverklaring van het symposium.

De oproep van paus Franciscus om, voorafgaand aan de bisschoppensynode over het gezin, een brede consultatie te houden onder katholieken kan op veel sympathie rekenen. Graag laten ook wij onze stem horen over de kwesties die de bisschoppen zullen bespreken, kwesties die velen van ons diep raken. Drie thema's stonden centraal tijdens het symposium: echtscheiding, homoseksualiteit en migratie. Bij elk thema hoorden we ervaringsverhalen, gevolgd door een reflectie op de thema's door theologen. Vervolgens gingen de deelnemers over het gehoorde in gesprek en schreven hun eigen wensen en verwachtingen ten aanzien van de drie thema's op. Uit de reacties kwam duidelijk naar voren dat er bij de gelovigen een gevoel bestaat, dat afwijkt van de officiële kerkelijke leer. We hopen dat de bisschoppen de opvattingen die leven onder veel katholieken in Nederland serieus zullen nemen. In het onderstaande



vatten we samen wat vanuit de deelnemers en sprekers van het symposium is opgemerkt.

HUWELIJKSLEER

De duurzame en liefdevolle band tussen mensen die in een huwelijk wordt uitgedrukt, is prachtig. Het is goed dat de kerk mensen bemoedigt om te streven naar dit ideaal. Maar de realiteit is, dat dagelijks huwelijken stranden en niet meer te herstellen zijn. Gehuwden die vaak na een lange periode van pijn en moeite uiteindelijk tot de slotsom komen dat hun huwelijk duurzaam is ontworpen, worden door de huidige kerkelijke leer en praktijk onnodig verder verwond en gekwetst.

Het is belangrijk dat er respect is voor de gebrokenheid die mensen ervaren als hun huwelijk stuk gaat. Mensen hebben ook het recht op een nieuw begin. Het is voor veel katholieken onverdraaglijk dat gescheiden mensen die een nieuwe relatie aangaan niet ter communie mogen gaan. Sacramenten zijn genademiddelen, zij moeten

verbinden, sterken en nieuwe perspectieven openen. Zij zijn niet bedoeld om mensen buiten te sluiten. Door mensen de eucharistie te weigeren, sluit de kerk een weg naar heling af, zowel voor de gescheiden mensen als voor de kerkelijke gemeenschap die intern verdeeld raakt. Dat is in tegenspraak met de barmhartigheid die uit



de bijbelse verhalen over Jezus spreekt.

Hier gaapt een brede kloof tussen een kerkelijke leer die als hardvochtig wordt ervaren en een respectvolle, barmhartige en open pastorale houding. De leer is een gids voor de mens. Maar de mens is ook een gids voor de leer. De brug tussen beide wordt niet geslagen door te oordelen, maar door te luisteren, te zoeken en door pijn te erkennen. De spagaat tussen een 'onveranderlijke leer' en het pastoraat dat mensen – op basis van het evangelie – niet wil uitsluiten werkt vervreemdend en wordt door veel pastores als verlamdend ervaren.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- de weloverwogen beslissingen en het eigen gevormde geweten van hertrouwdten te respecteren;
- het proces van nietigheidsverklaring van huwelijken te verkorten en te vereenvoudigen;
- te zoeken naar een andere term voor 'nietigverklaring',

aangezien veel gescheidenen de relatie die er in alle eerlijkheid was niet willen ontkennen;

- de leer en praktijk omtrent echtscheiding opnieuw te bezien – de theologie en de praktijk in de orthodoxe kerken kan hierbij richting geven;
- het einde van een huwelijk te markeren met een ritueel;
- in pastorale opleidingen expliciet aandacht te schenken aan de begeleiding van gescheiden mensen en daarbij een respectvolle en open pastorale houding te stimuleren.

HOMOSEKSUALITEIT

Binnen de geloofsgemeenschap is het denken over homoseksualiteit in de afgelopen veertig jaar ingrijpend veranderd. Veel katholieken vinden dat de discussie niet langer moet gaan over het biologische geslacht van mensen, maar over hun liefdevolle verbondenheid. Ze zijn van oordeel dat de kerk deze liefdevolle verbintenissen moet erkennen en indien gewenst zegenen. De traditionele invulling van het huwelijk als alleen tussen een man en vrouw en 'eerst en vooral gericht op voortplanting' is te beperkt. Elke liefdesrelatie is een zegen voor de betrokkenen, de kerkelijke gemeenschap en de samenleving.

De erkenning van deze liefdesrelaties is van groot belang. Elk mens is een geliefd schepsel van God en heeft recht op liefde en genade. Pastoraat en sacramentele praktijk moeten op dit bijbelse mensbeeld zijn gestoeld.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- de relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht die van elkaar houden en die zorg dragen voor elkaar, als gelijkwaardig aan heteroseksuele relaties te erkennen en te respecteren;
- de kerkelijke antropologie te herijken op basis van eigentijdse inzichten uit psychologie, biologie en filosofie;
- andere liefdevolle verbintenissen dan het klassieke huwelijk tussen man en vrouw indien gewenst te zegenen.

MIGRATIE

Als katholieken maken we deel uit van een wereldkerk. Dat noopt tot aandacht voor ontwikkelingen die wereldwijd gaande zijn. Migratie is daar een actueel voorbeeld van. Het verlaten van huis en haard is voor migranten een ingrijpende gebeurtenis. De impact op hun familielevens is enorm. Om die reden moet de situatie van migranten en hun gezinnen zeker aan bod komen tijdens de bisschoppensynode.

De problemen waar migranten tegenaan lopen in het land waar ze zich vestigen zijn legio: moeilijkheden met taal en cultuur, moeite om aansluiting te vinden bij de autochtone bevolking, moeite om weer een eigen leven op te bouwen. Het zwaarste is echter het gemis van familie en dierbaren die in het land van herkomst achterbleven. Soms komen migranten in de meest schrijnende situaties terecht, waardoor het onderhouden of opbouwen van een normaal familieleven onmogelijk is.

De kerk is geroepen mensen nabij te zijn in de gebrokenheid van het migrantenbestaan. De kerk heeft de taak nieuwkomers te verwelkomen en bruggen te slaan tussen migranten en de lokale bevolking. Maar helaas gebeurt het te weinig dat de katholieke kerk naar deze mensen toegaat en hen een gastvrij thuis biedt. Daardoor kiezen veel migranten liever voor evangelikale of Pentecostale kerken die dat wel doen. Momenteel waait in veel landen een geest van angst en afkeer voor 'de (religieus-cultureel) anderen'. Vanuit de bijbelse notie dat we allemaal broeders en zusters zijn van elkaar, allemaal kinderen van God, hebben juist gelovigen de opdracht om te werken aan een gastvrije en solidaire samenleving.

De oorzaken van de wereldwijde migratie zijn complex. De kerk kan deze niet alleen oplossen. Wel moet de kerk een consequente pleitbezorgster zijn van de rechten van mensen op een menswaardig bestaan waar ook ter wereld. Dat houdt ook in dat zij met hun echtgenoten en kinderen samen kunnen leven.

Op grond van de overwegingen tijdens het symposium bevelen we de bisschoppen aan:

- er werk van te maken dat de kerk een gemeenschap vormt waar gelovigen zich thuis kunnen voelen en zich met elkaar verbonden weten

over de grenzen van ras, afkomst of cultuur heen. Daarmee wordt de kerk een teken, een alternatief voor een samenleving die steeds restrictiever wordt;

- interculturele gevoeligheid te ontwikkelen – vooral onder voorgangers – om communicatie en samenwerking tussen mensen van verschillende culturen te vergemakkelijken;
- te investeren in het pastoraat onder migranten – zo zou er per bisdom een contactpunt moeten worden ingesteld waar migranten kunnen samenkomen en om steun kunnen vragen;
- ten overstaan van de politieke overheden steeds op te komen voor de rechten en belangen van migranten – daaronder valt zeker ook het recht op gezinshereniging;
- stil te staan bij het 65e jubileum van de Apostolische Constitutie 'Exsul familia nazarethana'. De beste manier om dit te doen is om in de geest van dit document de zorg voor het gezin in een context van migratie te actualiseren.

HUISWERK VOOR DE GEHELE KERK

Deze tijd vraagt om een nieuwe theologische bezinning op de relaties die mensen met elkaar aangaan. Het huidige kerkelijke model van huwelijk en gezin schiet tekort als het gaat om de verbondenheid en trouw die mensen zoeken en vormgeven in een veranderende wereld. Het pastorale handelen – naast iemand gaan staan, respectvol luisteren, meehelpen een weg te zoeken die mensen leven schenkt – zou de weg moeten wijzen bij de noodzakelijke theologische herbezinning op het relationele leven van gelovigen in onze tijd.

Het werken aan een gemeenschap waar mensen, in al hun verscheidenheid, zich echt opgenomen voelen is een taak voor allen. Daar ligt huiswerk voor de gehele kerk, van paus en bisschoppen tot parochiegemeenschappen en individuele gelovigen.

Unie Nederlandse Katholieke Vrouwenbeweging, Commissies CVC en CMBR van de Konferentie Nederlandse Religieuzen.



POSTBODE

Al enige tijd is er in onze buurt een nieuwe postbode.

De jonge, blonde vrouw bezorgt de brieven niet om financieel gewin, maar ze ziet het als een gemakkelijke fitnessstraining. Ik was bezig in de voortuin toen de kwieke PostNL-ster het tuinhokje opende en over de rommel heen sprong om de brievenbus te bereiken.

Het was een woensdag en de volgende dag zou een vrije dag zijn, vandaar de onverwachte bezorging. Ik schrok, maar zij was al bijna weg en riep: "Een

fijne Hemelvaartsdag!" Verbouwereerd riep ik nog: "Wat weet jij van hemelvaart?" Ze bleef staan en zei: "Nou dat weet ik wel, hoor, toen ging Christus aan de rechterhand van zijn Vader in de hemel zitten." Ik kaatste terug: "En dat geloof jij?" Ze straalde en smaalde: "Wat een onzin, natuurlijk niet" en ze lachte breeduit en verwachtte dat kennelijk ook van mij.

Maar ik bleef ernstig en zei dat het niet te ontkennen viel. In Jeruzalem is een kleine moskee en daar ligt een grote steen met daarin een voetafdruk. Daar heeft Jezus zich afgezet toen Hij omhoog ging. Dat was voor haar het einde en met een gierende lach deed ze het tuinpoortje achter zich dicht.

LLL

HOORT HET OUDE TESTAMENT NOG WEL BIJ DE BIJBEL?

In Duitsland is momenteel onder de protestantse theologen een hevig debat gaande over het Oude Testament. De theologie-hoogleraar Notger Slenczka van de Humboldt Universiteit in Berlijn heeft dat op gang gebracht. Hij lanceerde namelijk het idee om het hele Oude Testament uit de Bijbel te verwijderen. Het Oude Testament is volgens hem een getuigenis van een particuliere stamgodsdienst en is om die reden voorbijgestreefd door de universele claim van het christendom zoals die in het Nieuwe Testament is neergelegd.

De kerk van de christenen heeft het Oude Testament altijd geïnterpreteerd met de blik op Christus gericht; vooral daardoor is de godsdienstige tegenstelling tussen christenen en joden bevorderd. Slenczka: “En daarmee is de diepere voedingsbodem gelegd voor het christelijke anti-judaïsme. Het Oude Testament is in eerste instantie Gods woord aan Israël.”

Klopt deze stelling van Slenczka? Zijn collega, de pastoraaltheoloog Hanspeter Heinz, antwoordt.



Is het Oude Testament in de kerkelijke praktijk werkelijk evenwaardig aan het Nieuwe Testament?

Het is vanaf de tweede eeuw kerkelijke leer, dat het christendom als een brug rust op twee pijlers, het Oude en het Nieuwe Testament. Samen vormen die de éne Heilige Schrift, het getuigenis van Gods openbaring, het bindende richtsnoer voor leven en leer van de Kerk. Hiertegen voert Notger Slenczka aan, dat het in het kerkelijke leven in feite zó is, dat wij in onze vroomheidspraktijk aan de teksten van het Oude Testament een lagere rang toekennen dan aan die van het Nieuwe Testament. Deze door hem waargenomen tegenstelling tussen kerkelijke leer en kerkelijk leven kan ik bevestigen. Tijdens de eredienst blijven christenen bij de lezingen uit het Oude Testament gewoonlijk zitten en staan zij op bij het evangelie. De ordening van de lezingen laat hetzelfde niveauverschil zien, wanneer daardoor de

teksten van het Oude Testament iedere keer alleen maar als belofte, die van het Nieuwe Testament daarentegen als vervulling gebracht worden.

Is het Oude Testament voor mensen van nu speciaal aanstootgevend?

Slenczka merkt terecht op dat mensen vandaag met veel teksten van het Oude Testament “verlegen zijn”. Zij kunnen daar voor hun leven niets mee. Als voorbeeld noemt hij de gewelddadige teksten. Maar de Bijbel is ontstaan in een tijdspanne van 1500 jaar. Een aantal teksten stamt uit de vroege tijd van de stammenmaatschappij. Zijn Jezus’ dreigingen met de hel bijvoorbeeld minder gruwelijk? Ook de vele

wetsteksten in het Oude Testament wekken bevreemding. Maar ook de Kerk heeft regels en wetten nodig om in het bonte leven van alledag de opdrachten van het Nieuwe Testament te vertalen. Met de Bergrede alleen kan men geen politiek maken. Zijn wij, mensen van na de Verlichting, wel goed bezig als wij de aanstootgevende passages als onbelangrijk terzijde schuiven?

Getuigt het Oude Testament van een archaïsche stamgodsdienst?

Natuurlijk is het zo wel begonnen. Maar jodendom en christendom zijn geen tijdloze natuurgodsdiensten. Integendeel: zij kennen een historische ontwikkeling die tot de dag van vandaag niet is afgesloten. Met het Nieuwe Testament is het niet anders gesteld. Ook daar treft men het centrale christelijke geloofspunt van de Drie-eenheid niet aan. Bovendien begint het Oude Testament niet met de aartsvader Abraham, maar met de schepping van de wereld en de belofte van het heil voor de hele mensheid in het verbond met Noach. Ook is de boodschap van de profeten niet minder universeel dan de verkondiging van Jezus. De uitverkiezing van het volk Israël en de universele uitverkiezing van de volkeren sluiten elkaar niet uit. De vraag is alleen hoe deze zich tot elkaar verhouden.

Is Jezus Christus in het Oude Testament te vinden?

Nee, zo stel ik vast met Slenczka en een groeiende meerderheid van de bijbelwetenschappers. Men kan Jezus Christus niet in het Oude Testament vinden, maar hem er alleen maar (met een christelijke bril) in lezen. Dat betekent een breuk met de exegetische traditie, die met name de geschriften van de profeten uitlegde als referentie naar de komende Messias en daarin hun geestelijke zin zag, waarvoor de joden blind zouden zijn, omdat zij alleen maar aan de letter hechten. De intensieve samenwerking met joodse geleerden heeft christelijke theologen er de ogen voor geopend dat deze annexatie van het Oude Testament voor het Christus-geloof in tegenspraak is met de oorspronkelijke betekenis van de teksten. Daaruit trekt Slenczka de conclusie: omdat Jezus Christus, zoals Luther voortdurend beklemtoont, het "middenpunt van de Schrift" is, mag het Oude Testament niet langer bij de christelijke Bijbel horen. Hij wil het niet afschaffen, maar alleen 'degraderen' tot een godsdiensthistorisch belangrijke getuigenis. Daartegen teken ik beslist protest aan: het 'middenpunt' van zowel Oude als Nieuwe Testament is niet Jezus Christus, maar God! Daarom is het Oude testament niet minder dan het Nieuwe fundament en norm van het christendom. Het is de moeite waard daar een wetenschappelijke strijd over te voeren.

Zonder de joodse wortels zou het christendom een bloem zijn die je kunt afsnijden!

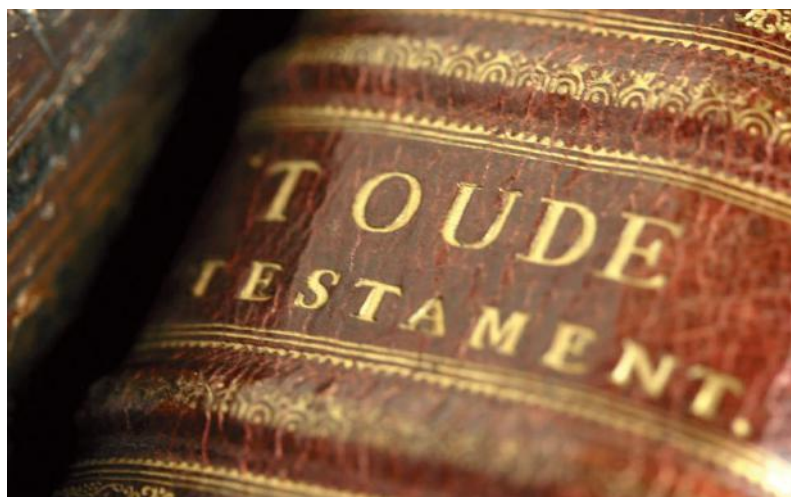
De joodse wortels behoren tot de identiteit van de Kerk. Pas in de joods-christelijke dialoog ben ik tot dit inzicht met zijn verstrekkende gevolgen gekomen. In de eerste plaats zou Jezus met zijn pretentie op geen andere plaats in de wereld hebben kunnen optreden dan te midden van zijn volk Israël. Hij verkondigde niet alleen de Schepper van de wereld, maar de God van Israël die een zo bijzondere geschiedenis met zijn volk is begonnen. De heerschappij van God die Jezus aankondigde, kon hij alleen maar duidelijk maken binnen het referentiekader van Israël. In de tweede plaats zouden de evangeliën zonder hun verbinding met het Oude Testament irrelevant zijn, niet meer dan stichtelijke verhalen van een begenadigde prediker en wonderdoener, die op het eind mislukt is. Zonder de ervaring van het Joodse volk – van de bijbelse tijd tot vandaag – zou bijvoorbeeld het spreken over de trouw van God, die zich in Jezus' optreden opnieuw manifesteert, slechts een vrome frase zijn.

De degradatie van het Oude Testament zou de verhouding tussen joden en christenen zwaar beschadigen!

Notger Slenczka wil een bijdrage leveren aan de ontspanning van de verstrakte verhouding tussen joden en christenen door geen theologische aanspraak op het Oude Testament meer te maken. Hij wil dit definitief bevrijden van de annexatie door de Kerk, die de joden zoveel leed heeft berokkend. Toch schaadt hij met zijn stelling de goede omgangsvormen tussen joden en christenen die zich pas na de Shoah langzaam ontwikkelen. De Israëlische godsdienst karakteriseren als een stammengodsdienst betekent in werkelijkheid een duidelijk afwaarderen van het jodendom in de vergelijking met het christendom als openbaringsgodsdienst. Het zou een terugval betekenen in de "leer der verachting", die de Joodse historicus Jules Isaak aangewezen heeft als belangrijkste instrument van de christelijke vijandschap tegenover de Joden. Een dialoog op gelijke hoogte ziet er anders uit.



Hanspeter Heinz (1939) was hoogleraar voor pastoraaltheologie in Augsburg. Deze discussiebijdrage verscheen oorspronkelijk in het Duitse veertiendaagse blad Publik-Forum ("kritisch-christlich-unabhängig"), 15 mei 2015; Ned. vertaling Ad Krijnen, eindredactie Mariënborg Magazine.



Paus Franciscus:

“FEITEN ZIJN BELANGRIJKER DAN IDEEËN”

“Feiten zijn belangrijker dan ideeën” is een constatering van paus Franciscus. Die zou je nooit gehoord hebben uit de mond van de pausen Benedictus XVI of Johannes Paulus II. Het is niet zo dat paus Franciscus een lichtgewicht is of een anti-intellectueel. Hij is zeer belezen en heeft diepe gedachten. Maar hoe mooi men het ook wil voorstellen, men kan hem geen geleerde noemen. Vanuit zijn wetenschappelijke opleiding en zijn levenservaring benadert hij theorie heel anders dan Johannes Paulus of Benedictus. Op deze zelfde manier kun je zijn benadering van het milieuvraagstuk in zijn recente encycliek *Laudato Si’* goed verklaren.

Johannes Paulus kreeg eerst een opleiding als filosoof en daarna pas als theoloog en priester. Hij doceerde ethiek op een universiteit. Hij schreef in een stijl die je niet gemakkelijk tot je kunt nemen. Benedictus was opgeleid in theologie en werd een van de leidende theologen van zijn generatie. Beiden schreven geleerde boeken die een specifieke gezichtshoek propageerden. Franciscus’ aanvankelijke opleiding – voordat hij naar het seminarie ging – was die van scheikundige. Hij behaalde nooit een doctoraat in de theologie. Hij is wat Amerikaanse academici een ABD noemen: ‘All But Dissertation’ (Alles, behalve een proefschrift). Hij schreef nooit geleerde boeken. Hij las theologische boeken vanuit een brede kijk op de zaak, was geen voorstander van een bepaalde richting.

Voor Johannes de filosoof en Benedictus de theoloog waren ideeën alles. Maar voor de scheikundige en pastor Franciscus zijn het de feiten die er echt toe doen. Johannes en Benedictus vinden: als de werkelijkheid het ideaal niet weerspiegelt, dan moet die werkelijkheid veranderen. Maar Franciscus is, wanneer feiten en theorie botsen, als een goed scheikundige geneigd de theorie kritisch te gaan bevragen.

GEEN IDEEËN MAAR MENSEN

Hun persoonlijke levensloop heeft deze drie pausen getekend.

*Toen de kardinalen in 1978 eindelijk weer eens een niet-Italiaan tot bisschop van Rome kozen, vergaten zij tegelijkertijd een uiterste zittingstermijn voor deze functie vast te leggen. Het gevolg was, dat onze kerk te maken kreeg met bijna 27 jaar een Poolse, bijna acht jaar een Duitse en nu alweer ruim twee jaar een Argentijnse kijk op de zaak. Omdat in onze kerk de paus een absolute vorst is en dus in de organisatie een werkend systeem van checks and balances ontbreekt, kunnen de gevolgen verstrekkend zijn. Bij een veelzijdiger bestuursmodel zou een petitie als die van de 104 kardinalen en (aarts-)bisschoppen om de eucharistie als instrument van disciplinerende te blijven hanteren er wellicht niet gekomen zijn. Maar zou de encycliek *Laudato Si’* dan op 24 mei het licht gezien hebben?*



Foto Osservatore Romano

WAAR IS GOD TOCH?

Boekenkasten vol over het al dan niet bestaan van God. De vraag wáár God dan wel is, is zinniger dan de vraag óf God/god bestaat. De Oostenrijkse lyrische dichter Rainer Maria Rilke (1875-1926) wist waar Hij was: "Niet dat je van God de stem zou kunnen verdragen, verre van dat. Maar hoor naar wat waait, de boodschap, nooit onderbroken, die zich vormt uit stilte" (uit de eerste Elegie van Duino).

Rilke moet 1 Koningen 19 hebben gelezen: nadat hij de priesters van Baäl over de kling heeft gejaagd, vlucht de profeet Elia door de woestijn tot op de godsberg Horeb. Daar trekt een verwoestende storm voorbij, maar niet in die storm is God. Dan een aardbeving, evenmin in de aardbeving is God. Na de aardbeving een vuur, maar niet in het vuur is God. En na het vuur het suizen van een zachte bries. "De stem van een zachte stilte", zo vertaalt de Naardense bijbel het. En de grote schrijftkenner Martin Buber spreekt van "een stem van wegzwevend zwijgen". Daar is God. Een stem van zwijgen!

Het is een huiveringwekkend gebeuren, deze godservaring van Elia. In een meer bescheiden vorm zullen velen van ons zo'n soort godservaring hebben gehad. En altijd zweeg de stem. Raar is het dan als Paulus zijn broeders oproept om zich af te keren van de stomme godsbeelden, die ze vroeger als heidenen hadden (1 Kor.12,2). De God van Paulus zwijgt toch ook, al zit hij niet in een afgodsbeeld?

Daarom is het begrijpelijk dat God in het christendom tevens wordt gezocht in de geest en het handelen van de mens zelf. "Ubi caritas et amor, deus ibi est" zingen we vaak in onze kerken. Het is de eerste zin van een vroeg-middeleeuwse hymne: "Waar medemenselijkheid en liefde zijn, daar is God". Onze taal kent geen woord voor caritas, het Frans en het Engels wel: charité en charity. Caritas, menselijkheid, is bij ons liefdadigheid geworden. Hoe het zij, God is daar waar liefde is, en ook gerechtigheid geschiedt. Dat is wel wat anders dan in "wegzwevend zwijgen"!

"Dans nos obscurités, allume le feu qui ne s'éteint jamais", zo zingen ze in Taizé: "Steek in onze duisternis het vuur aan dat nooit dooft." Is Hij dááaar dan, als een licht in de duisternis waarin het volk wandelt? Psalm 91 verwoordt "gij hebt de verschrikkingen van de nacht niet te vrezen", want Hij is mijn toevlucht en sterkte: het vertrouwen dat Hij er is. Maar hoe, en waar? De dichters verwoorden het telkens, waar de prediker en de theoloog tekortschieten.

Dichters worden wel door de mensen begrepen. We wéten het, dichtte Henriëtte Roland Holst, zelfs in het donkere jaar 1944: "Dit ene weten wij en aan dit één houden wij ons vast in de duist're uren: er is een woord dat eeuwiglijk zal duren, en wie 't verstaat, die is niet meer alleen."

Terug bij het Woord, de logos, zie het begin van het Johannes-evangelie. Wie dat woord verstaat, «is niet meer alleen». Daar gaat het om: ons bewust te zijn niet alleen te staan, al zijn we een spikkel in een gigantisch zich uitdijend universum. We zoeken blijvend naar Hem, die ons dat gevoel geeft. Hij zit niet in dogma's, maar in de stem van het zwijgen, in liefde, en in gerechtigheid.

Erik Jurgens

Voor Johannes Paulus was dit de ervaring van een belegerde kerk, eerst door de nazi's en daarna door de communisten. In zo'n strijd ging eenheid in de kerk boven alles. Zelfs na de val van het communisme was zijn kerkmodel nog steeds dat van een kerk onder beleg. Alleen de vijand was een andere: veel in de westerse cultuur, relativisme, consumentisme enzovoort. Op vergelijkbare manier was Benedictus eerst beïnvloed door het Tweede Vaticaans Concilie en vervolgens door de aardverschuiving die daarop volgde en de studentenrevoltes van 1968, die hem herinnerden aan de nazi-bruinhemden van zijn jeugd. Net als bij Johannes Paulus waren eenheid en orde belangrijke waarden. Als hoogleraar van doctoraalstudenten en begeleider van proefschriften besteedde Benedictus veel van zijn tijd aan het gidsen en corrigeren van studenten. Met zijn collega's in de theologische faculteit werkte hij niet zo geweldig samen. Het was dus niet verrassend dat hij als hoofd van de Congregatie voor de Geloofsleer zijn taak vooral zag als begeleiden en corrigeren van theologen, die hij behandelde als doctoraalstudenten en niet als intellectueel gelijken. Franciscus echter werd als jong priester al gauw belast met de geestelijke vorming van jonge jezuïeten en werd novicenmeester, provinciaal overste en rector van het jezuïetenseminarie. Hij had met mensen te maken, niet met ideeën; onderscheiding van wat echt van belang is, niet logica, was het leidende beginsel.

VERDRINKEN ZONDER BOTEN

Deze bestuurservaring bij jezuïeten bracht hem veel, maar verliep niet irenisch. Hij kreeg te maken met conflict en misluk-

king. Hij erkent nu dat hij te jong was voor de verantwoordelijkheid die hem gegeven werd en dat hij fouten maakte. Hij leerde dat hij eerst moest luisteren en advies moest vragen alvorens besluiten te nemen. De lessen die hij geleerd had, bracht hij in praktijk bij zijn werk als aartsbisschop van de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires, waar hij veel van zijn tijd te vinden was bij mensen in de sloppenwijken.

Franciscus - in Argentinië - woonde daar eveneens in een periode dat een botsing van ideologieën plaatsvond en hij leerde ideologisch denken te haten. Ik definieer ideologisch denken als een systeem waardoor wij feiten en ervaring ontkennen om aan onze opvattingen vast te kunnen houden. Peronisme, communisme en liberaal kapitalisme vochten om de macht. Het leger omarmde het beginsel van de nationale veiligheid en onderdrukte alle oppositie gewelddadig. In dezelfde tijd waarin Johannes Paulus het communisme meemaakte als een buitenlandse bezetter, ontmoette Franciscus als jongeman het communisme in de persoon van zijn eerste baas en mentor, die hij bewonderde en met wie hij vriendschap sloot voor het leven. Al vroeg leerde hij dat een communist een goed mens kon zijn.

Paus Franciscus heeft niets met ideologieën van links of van rechts. Hij had kritiek op sommige vormen van bevrijdingstheologie, omdat die een marxistische analyse hanteerden en gewelddadige revolutie ondersteunden. Hij voelde aan dat deze theologen eerder hun eigen ideeën oplegden aan de armen dan dat zij luisterden naar hun kijk op de zaken. Maar Franciscus staat wellicht nog kritischer tegenover het liberale kapitalisme dat blindelings claimt dat alle boten stijgen met het getij van economische groei. Want de mensen die hij meemaakte in de sloppenwijken van Buenos Aires waren in feite aan het verdrinken zonder boten.

HOBBELS OP DE WEG

Heel deze achtergrond beïnvloedde het schrijven van de encycliek *Laudato Si'*. In plaats van te starten met filosofie en theologie begint daar het eerste hoofdstuk met positieve wetenschap. Wat zijn de feiten?

De paus en zijn medewerkers begonnen met een brede consultatie van de wereld van de positieve wetenschap. Wat is er gaande met het milieu? Zij wendden zich tot de wetenschappelijke gemeenschap niet om daarmee te polemiseren maar om ervan te leren. Als er sprake was van een consensus in de wetenschappelijke wereld, accepteerden zij die.

Ofschoon de katholieke kerk een stevige uitbrander krijgt vanwege Galileo Galilei, is zij door de eeuwen heen supporter geweest van de positieve wetenschap: sterrenkundigen bij de jezuïeten, Gregor Mendel (Tsjechische augustijnenabt, AK), Georges Lemaître (Belgische priester, AK) enzovoorts. Deze ondersteuning vond haar fundament in de katholieke theologie die redeneerde dat er geen conflict kan bestaan tussen geloof en rede, want beide komen van God.

Dit betekent niet dat er geen hobbels op de weg waren (Galileo, Darwin, Freud), maar gewoonlijk was het katholicisme eerder in staat zich met de nieuwe positieve wetenschap te verzoenen dan degenen voor wie de Bijbel de enige bron van autoriteit was. Vandaag de dag gaat het conflict over de vraag hoe de wetenschap gebruikt wordt, niet over wat de wetenschap ontdekt.

ATMOSFERISCHE VERVUILERS

Wat leerde de paus van de wetenschappers over het milieu?

Allereerst brengt de encycliek verslag uit over de luchtverontreiniging: "Blootstelling aan atmosferische vervuilers produceert een breed scala aan gezondheidsrisico's, met name voor de armen, en is de oorzaak van miljoenen voortijdige doden." Vervuiling wordt "veroorzaakt door vervoer, industriële dampen, stoffen die bijdragen aan de verzuring van bodem en water, soorten kunstmest, zwammen en schimmels dodende stoffen, onkruidverdelgers en landbouwgif in het algemeen."

Daarna schakelt het eerste hoofdstuk over naar vervuiling die veroorzaakt wordt door afval. "Elk jaar worden honderden miljoenen tonnen afval geproduceerd; veel daarvan is niet biologisch afbreekbaar, hoog giftig en radio-actief; het komt van huizen en fabrieken, van werkplaatsen waar geconstrueerd en afgebroken wordt, van ziekenhuizen, van elektronische en industriële bronnen."

De paus kwam ook aan de weet dat "een zeer degelijke wetenschappelijke consensus aangeeft dat wij op dit ogenblik getuige zijn van een versturende opwarming van het klimatologisch systeem" en dat "een aantal wetenschappelijke studies erop wijst dat de meeste opwarming van de aarde in de laatste tientallen jaren de schuld is van de grote concentraties broeikasgassen (kooldioxide, methaan, stikstofoxiden en andere), die hoofdzakelijk vrijkomen als resultaat van menselijk handelen."

Het hoofdstuk bevat een gedachtewisseling over de vraag hoe opwarming van de aarde kan leiden tot smelten van gletsjers en poolijs, stijging van zeeniveau en het vrijkomen van methaangas bij de rotting van bevroren organisch materiaal. Het noteert ook dat "vervuiling door kooldioxide de verzuring van de oceanen versterkt en de mariene voedselketen in gevaar brengt."

"Als de huidige trends doorzetten", zo stelt de encycliek vast, "zal deze eeuw zeker getuige zijn van uitzonderlijke klimaatverandering en een nooit eerder voorgekomen verwoesting van de ecosystemen, met ernstige gevolgen voor ieder van ons."

EEN MOREEL DILEMMA

Franciscus wijdt ook een heel onderdeel van het hoofdstuk aan het verlies van biodiversiteit en de oorzaken en gevolgen daarvan. "Elk jaar ziet duizenden planten- en diersoorten verdwijnen. Wij zullen die nooit kennen, onze kinderen zullen die nooit kennen, want ze zijn voor eeuwig verloren. Het grootste deel daarvan komt aan zijn einde vanwege redenen die met het menselijk handelen samenhangen." Dat zijn natuurlijke rijkdommen die niet beschikbaar zullen zijn

Tekening Sven Hoekstra / Archief De Bazuin



voor komende generaties. De encyclic doet verslag van vervuilde water-reserves, afstervende koraalriffen en ontbossing. Zij geeft een samenvattend overzicht van de huidige stand van de wetenschap met betrekking tot milieukwesties. Verder in de encyclic schrijft Franciscus: "Onheilsvoorspellingen kunnen niet langer afgedaan worden met spot of minachting. Het kan heel goed waar zijn dat wij voor komende generaties puin, woestijn en viezigheid achterlaten. Het tempo van consumptie, verspilling en klimaatverandering heeft de mogelijkheden van de planeet zo overvraagd, dat onze tegenwoordige leefstijl, onhoudbaar als die is, rampen alleen maar kan bespoedigen." Als het gaat over milieuzaken, doen feiten ertoe. Daarom begint Franciscus zijn encyclic met een presentatie van de wetenschappelijke consensus over

de toestand
mij
wij

de toestand van het en over de vraag waar heengaan. Deze feiten confronteren de wereld met een moreel dilemma dat later in de encyclic nader geëxpliciteerd wordt.

In Franciscus' wereldbeeld gaat het niet aan om feiten te verdraaien om die te laten passen bij onze ideeën. Eerder andersom: feiten kunnen ons dwingen onze ideeën te veranderen. Bijvoorbeeld: het antwoord op de vraag, wat het betekent om in de eenentwintigste eeuw een christen te zijn, moet anders luiden als wij geconfronteerd worden met de milieucrisis die wij meemaken.



De jezuïet Thomas Reese is een senior-wetenschapsjournalist van het Amerikaanse weekblad National Catholic Reporter en auteur van: "Inside the Vatican – The Politics and Organization of the Catholic Church." Bovenstaand artikel verscheen op 30 juli 2015; inleiding en Ned. vertaling van Ad Krijnen.

Op De Keper

SORRY, FILISTIJNEN!

Een paar jaar geleden bood de redactie mij de gelegenheid om in deze rubriek mijn hart te luchten. Ik heb mij toen ernstig verzet tegen de idee, dat de Katholieke Kerk officieel excuses zou moeten aanbieden voor al die seksuele misbruiken door kerkmensen. Veel van die misbruiken dateerden van decennia terug, vaak bleken de misbruikers al overleden. Slachtoffers moeten schadeloos worden gesteld, zeker, en misbruik dient te worden voorkomen, maar officiële excuses vragen van de kerk vind ik echt onzinnig. De kerk van vandaag is toch wel heel anders dan die van toen en kan niet meer ter verantwoording worden geroepen voor wat anderen in die tijden gedaan hebben. Voor iemand die vindt dat het wel moet, trek ik hier de lijn even door, want dan weet ik er nog wel een paar:

- De Protestantse Kerk in Nederland (PKN) moet excuses aanbieden voor het feit dat protestanten in Gorkum op 9 juli 1572 17 katholieke priesters en 2 broeders hebben opgehangen, die sindsdien bekend staan als de Martelaren van Gorkum.
- De Nederlandse regering moet alsnog excuses aanbieden aan de nabestaanden van de gebroeders De Witt, die op 20 augustus 1672 van rijkswege zijn vermoord.
- De Nederlandse regering moet excuses aanbieden aan Indonesië voor de massamoordpartij door Jan Pieterszoon Coen op Banda in 1621.
- De Israëliëse regering moet excuses aanbieden voor het gedrag van Simson, die met het kaakbot van een ezel 1000 Filistijnen dood sloeg (Rechters 15:15). Onder andere, want er zijn nog veel meer koninkrijkes over de kling gejaagd. Excuses ook voor de activiteiten van Jozua, over wie wij in de bijbel (boek Jozua 10:40) lezen: "Hij liet geen enkele koning in leven, hij bracht iedereen die er woonde om."

En nu hebben een paar maanden geleden joodse organisaties geopperd, dat de PKN excuses zou moeten aanbieden voor antisemitische uitlatingen van Maarten Luther. Dat zou dan mooi kunnen in 2017, wanneer het vijfde eeuwfeest van de Reformatie wordt gevierd. Dan vraag ik toch: waarom moet de geschiedenis worden bijgesteld? Ten tijde van Luther dacht menigeen er zo over. Daar veranderen excuses vandaag niets meer aan.

Serius gemeente excuses kunnen alleen aangeboden worden door degenen die eerder in de fout zijn geweest en dat nu betreuen. Dat kunnen anderen niet overnemen. Ik was er niet bij in Gorkum of in Banda en ik excuseer dan ook niks. Ook niet dat van die Filistijnen.

Iets anders is, dat ik laatst een exegeet hoorde zeggen dat er niet veel verschil is tussen Filistijnen en Palestijnen...

Cultivator



In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Marienburg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan zij/hij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt.

DAT KAN ZOWEL THEORETISCH ALS PRAKTISCH ZIJN, VAN ERFZONDE TOT DRIE-EENHEID, VAN GENADE VAN BIJSTAND TOT VERRIJZENIS, VAN DE VROUW ALS PRIESTER TOT EUCHARISTISCHE OECUMENE, YOU NAME IT! OM IEDEREEN DE KANS TE GEVEN VAN HAAR/ ZIJN HART GEEN MOORDKUIL TE HOEVEN MAKEN, ONDERTEKENEN WIJ DEZE BIJDAGEN STEEDS MET EEN SYMBOLISCH PSEUDONIEM: CULTIVATOR. MET EEN CULTIVATOR WORDT EEN STUK LANDBOUWGROND LOSGEWOELD WAARNA HET WORDT GEploegd EN INGEZAAID. – **Redactie**

WE MOETEN DE AARDE VERZORGEN, NIET BEHEERSEN

In het scheppingsverhaal staat dat de mens de aarde onder zijn gezag moet brengen, moet heersen over plant en dier. Dat is al eeuwenlang een foute vertaling, die stilaan begint te leiden tot destructie van onze planeet. We moeten de aarde verzorgen, niet beheersen. Dat is de stelling van paus Franciscus in zijn jongste encycliek *Laudato si'*. Aldus de man die nauw met hem samenwerkte, Erwin Kräutler, de bisschop van het grootste bisdom van Brazilië. Een gesprek met deze onvermoeibare milieu-activist.

Paus Franciscus heeft u, bisschop van letterlijk de rand van de wereld, laten meewerken aan zijn milieu-encycliek. Hoe kwam hij daartoe?

"Door mijn engagement in de 'Braziliaanse bisschoppelijke commissie voor Amazonië'. Daarvan ben ik sinds de oprichting de secretaris. Voorzitter is mijn franciscaanse vriend kardinaal Claudio Hummes. Hij zei me: 'Het komt erop aan, dat paus Franciscus uit de eerste hand verneemt welke vernieling in Amazonië gaande is en welke gevolgen deze hebzuchtige vernietiging van natuur en cultuur heeft voor de mensheid.'"

Hoe begon die samenwerking?

"Op 4 april vorig jaar had ik een audiëntie bij de paus. In ons gesprek ging het over de ecologie, het milieu dus, en wat dat te lijden heeft, over het gevaar dat de inheemse volken het niet zullen overleven, over de bestrijding van de bouw van de mega-stuwdam in de Rio Xingú vlakbij mijn bisschopsstad Altamira, en over de eucharistieloze gemeenschappen in heel Amazonië. Franciscus



interesseerde zich hevig voor mijn ervaringen en vroeg me om hem gegevens voor zijn eco-encycliek te verschaffen. De precieze procedure moest ik met kardinaal Peter Turkson bespreken, de voorzitter van de 'Pauselijke Raad voor Gerechtigheid en Vrede'. Met Peter Turkson had ik de avond tevoren in een trattoria een etentje gehad en van hem gehoord van zijn ervaringen met de grootindustriële Mangan-ontginning in zijn Ghanese thuisland. En toen ik weer terug was in Brazilië heb ik, naast mijn werk in het reusachtige bisdom, de gegevens samengesteld die het Vaticaan in het Engels wilde hebben. Niet als mede-auteur, zoals diverse media hebben beweerd, maar als een van degenen die eraan mochten bijdragen."

Wat diende volgens u zeker in de encycliek ter sprake te komen?

"Amazonië, de gevaarlijke vernielingen mochten in de eco-encycliek niet onvermeld blijven, net zo min als de offers en de vele tegenstand daartegen ten bate van het milieu. Want Amazonië is een macro-regio. De grote long van onze planeet. Amazonië heeft de klimaatregelende functie voor de hele wereld. Wanneer de reusachtige regenwouden van Amazonië van weleer er niet meer zijn, wanneer kortzichtig winstbejag doorgaat met ontbossing, heeft dat gevolgen die niet zullen stoppen bij de grenzen van Brazilië."

En de mensen in Amazonië?

"Wie over zijn ervaringen in Amazonië vertelt (waar ik al vijftig jaar woon en al 35 jaar bisschop ben) moet het natuurlijk over de inheemse bevolking hebben. Amazonië hoort bij haar en zij bij Amazonië. Haar milieu-ervaring hoe met de natuur te leven en die niet te verstoren moet onvoorwaardelijk in de eco-encycliek. Dat is op dit moment noodzakelijk voor de wereld."

De Oostenrijker EWIN KRÄUTLER (12 juli 1939) trad na zijn middelbare studies in bij de Missionarissen van het Kostbaar Bloed. Hij werd in 1965 priester gewijd en uitgezonden naar de regio Xingú in Amazonië, het noordelijk deel van Brazilië. In 1981 werd hij bisschop van Xingú. Dit is het grootste bisdom van Brazilië en heeft een oppervlakte van 8 maal Nederland. Voor zijn onvermoeide inzet voor de arme inheemse bevolking kreeg hij in 2010 de alternatieve Nobelprijs. Voor het eerste deel van diens encycliek heeft hij nauw met paus Franciscus meegewerkt.

Amazonië is met zo'n zeven miljoen vierkante kilometer een reusachtig gebied. Hoe wordt het momenteel beschadigd?

"Bij het begin van de twintigste eeuw was er nog zes miljoen vierkante kilometer regenwoud. In de afgelopen vijftig jaar werd daarvan veertig procent vernietigd, vooral om er weilanden en landbouwareaal voor grootgrondbezitters van te maken. Die verstoring van het regenwoud gaat door, kon niet gestopt worden. In de Amazone, de grootste rivier van de wereld, zijn meer dan zestig dammen en waterkrachtcentrales gepland. Die zullen van de Amazone en veel zijrivieren dode wateren maken.

Daarmee dreigt de ondergang van vissers en boeren. De hebzuchtigheid ten aanzien van bodemschatten als goud en bauxiet vergiftigt de rivieren. En het woud valt ten offer aan op winst beluste houtconcerns."

Wat is de leidende idee in de eco-encycliek?

"Paus Franciscus heeft tegenover mij beklemdoond, dat het hem primair gaat om de kwestie van overleven van mens en natuur. Hij richt zich tegen de vernietigende uitbuitingen, die tezamen een bundel-ten-dode vormen. Het gaat dus in eerste instantie niet om de traditionele natuurbescherming. Franciscus zei me, dat hij de tegenstelling tussen 'ik' en 'natuur' wilde vermijden, omdat op die manier de natuur al te gemakkelijk tot een zaak gemaakt wordt, waarover bepaalde mensen en ondernemingen dan beslissen. Het gaat hem om het onscheidbare samengaan van natuur en mensen, om het medeschepper-zijn van allen. Kort gezegd: het leidende idee is niet *Umwelt*, sondern *Mitwelt*."

Wat zijn de sociale en politieke perspectieven?

"Het gaat de paus om een ecologie die aan alle mensen, met name ook aan de armen, goede levensperspectieven biedt. Onze houding ten aanzien van het geschenk van de schepping heet verantwoording. Niet in de betekenis van de oude, misleidende en te verbeteren vertaling van de woorden uit de bijbelse scheppingsmythe 'onderwerp de aarde' (letterlijk in Genesis 1,28: "...bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren..." – Red.) maar in de betekenis van de correcte vertaling van de Stuttgarter bijbel: "Zet jullie voet op de aarde!" Wij worden uitgenodigd ons op de aarde te bewegen. Daaraan is de opdracht verbonden om de aarde te koesteren en te verzorgen. Verzorgers moeten we zijn, geen heersers."

Breekt de paus met een vroegere bijbelse arrogantie?

"Onmiskkenbaar. Want hij zet dankbaar samengaan in de plaats van de eeuwenoude, dodelijke en verkeerde interpretatie van de door God bevolen overheersing door de mens. De doorwerking van deze foute uitleg was en is helaas enorm."

In welke context plaatst de paus de eco-encycliek?

"Franciscus is Argentijn. In dat land heeft hij lang gewoond. De Argentijnse economie is gestoeld op uitbuiting en op export van natuurschatten en van

WAT EEN UITVAART!

“Het is nu te laat, maar was jij maar bij de uitvaart van m'n oma geweest ... ! Bij iedereen liepen de rillingen over het lijf toen haar lievelingslied, vlak bij de kist, door een kleindochter gezongen werd. En dan die tekeningen van de kleinkinderen...! En het Ave Maria van Gounod... ! en al de gedichtjes die de kleintjes voordroegen ...! Zo ontzaglijk ontroerend, zo mooi! En dan vergeet ik nog bijna de pastor die aan het einde zo intens vroom een weesgreetje voorbad.”

Bovenstaande zal u bekend voorkomen. Jammer genoeg, zou ik willen zeggen. Mensen zoeken het momenteel haast alleen nog in emoties. Ook bij de uitvaartliturgie in kerkgebouw of crematorium. Nou ben ikzelf niet vies van emoties. Bij het eerste het beste lied van de Zangeres zonder Naam begin ik al te slikken; daar niet van. Maar als alles bij liturgie voornamelijk die lading heeft, wordt het wel benauwend. Wanneer je na afloop terugkijkt op zo'n emotioneel samenzijn, zie je het: er is niets gebeurd. We waren rond het lichaam van oma in feite vooral met onszelf bezig! Daarmee kom je natuurlijk niet echt verder. En nou juist dát – dat verder komen – zou je van een uitvaartdienst mogen verwachten; lucht, ademruimte! Iets als perspectief, als verlossende bres in de berg emoties waar iedereen in die dagen toch al door verpletterd wordt.

De aanleiding dat ik hiermee op de proppen kom is een diepe verzuchting van Rinus Bal (bekend van het Nijmeegse Boskapelgebeuren) tijdens de workshop die de bijbelwetenschapper Alex van Heusden verzorgde op de Mariënborg Leerhuisdag van 30 mei dit jaar in Utrecht. Op zijn onnavolgbare wijze confronteerde Alex ons met de hartgrondige kritiek die er vanuit 'De NAAM' uitgaat op onze dichtzittende, verwende en daardoor onderdrukkende maatschappij. Plots verzuchtte Rinus: 'Maar helaas gaan momenteel in onze kerkelijke samenkomsten De Schriften niet meer open ... mensen horen De NAAM niet meer!' Ik onderstreepte Rinus' verzuchting door op te merken dat bij menige uitvaart zowel lezing als uitleg van de Schriften doodleuk moeten wijken voor sentimentele songs en het zoveelste gedichtje voor oma nadat we er al drie gehoord hadden.

Ik zou de pastorale werkers en werksters, priesters en door de begrafenisonderneming erbij gesleepte devotionele-bidders-en-bidsters-voor-de-gelovige-noot, met hun mappen vol zoete, sentimentele, hartverscheurende, tot tranen toe bewegende tekstjes, cd'tjes en gedichten, niet de kost willen geven die rouwenden in de steek laten door hen een kritisch en objectief 'tegenover-geluid' van de kant van de Bijbel te onthouden. Versta me goed: natuurlijk mag ik in m'n preek vol pathos vertellen dat oma zo goed sokken kon breien. Maar als ik het daarbij laat, dan doe ik allen, oma inbegrepen, tekort. Ik verdien pas de naam voorganger/predikant als ik die ontroerende bezigheid van oma als beeld gebruik – ik verzin maar wat – van het dringende gebod van De NAAM om straks na oma's uitvaart op ónze beurt aan vrede te breien midden in de samenleving van vandaag. En dat dán onze geliefde oma in vrede zal kunnen rusten.

Huub Schumacher

Deze column wordt afwisselend geschreven door Damiaan Meuwissen en Huub Schumacher.

producten van de agro-industrie. Daaraan valt in het zuiden en noorden van Argentinië de inheemse bevolking en haar cultuur ten offer. Als Franciscus het heeft over verstoring van de natuur en over uitbuiting, spreekt hij uit levenservaring.”

Staat de encycliek, zoals vroegere pauselijke rondschrijvens, op zichzelf?

“Nee. Ze verschijnt enkele maanden vóór de wereldklimaatconferentie van de Verenigde Naties in Parijs en voegt zich bij de voorbereidingen. Dat is nieuw en gebeurt voor het eerst. Rome houdt zich aldus op een nieuwe manier met de wereld bezig. En de katholieken vormen met meer dan 1,2 miljard mensen in bijna elk land van de wereld de grootste gemeenschap. Als vele daarvan met de encycliek aan de slag gaan, zal dat aan het streven naar een wereldwijde ommekeer in de ecologie en de klimaatkwestie een grote oppepper geven.”

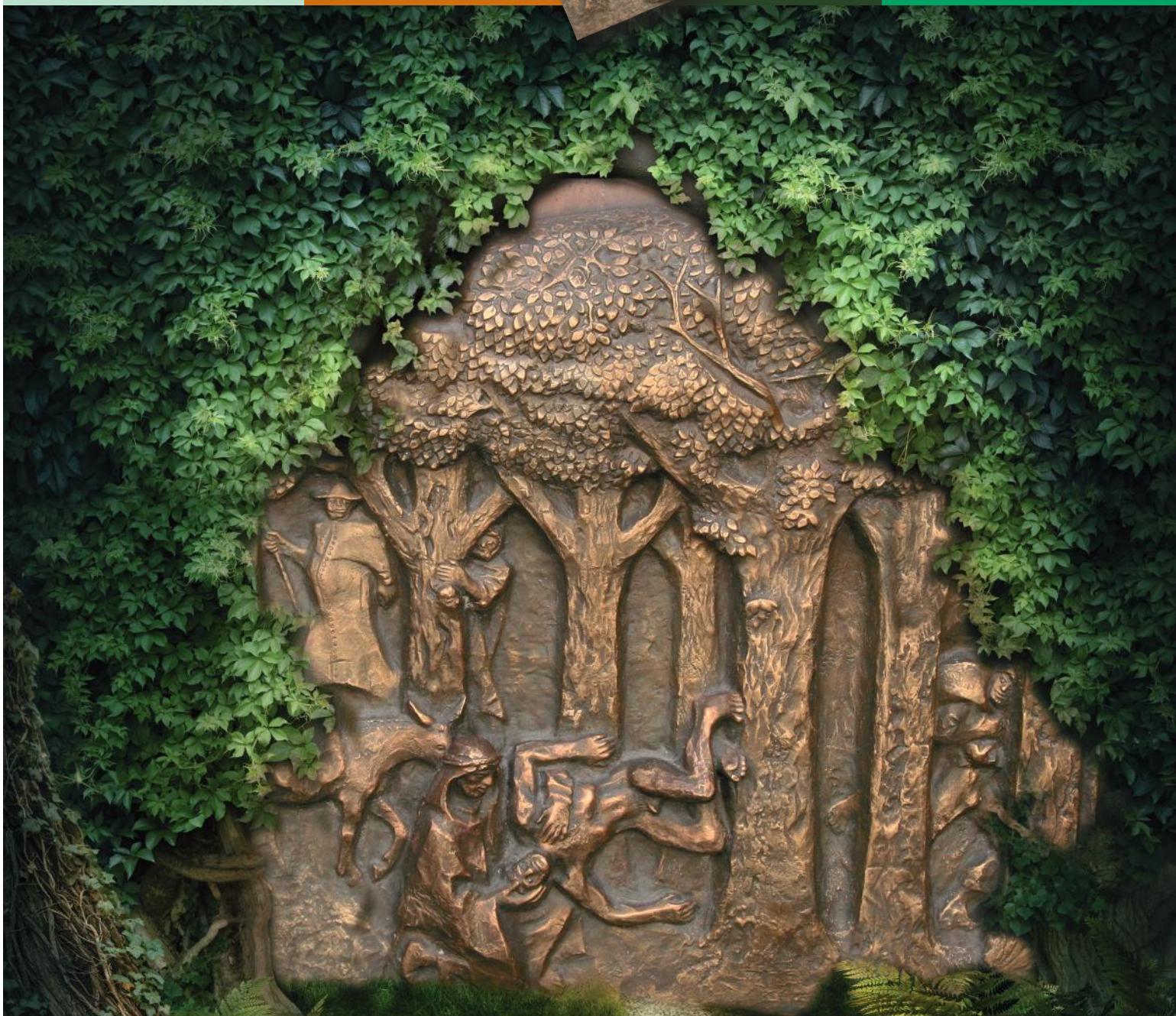


De auteur is onderzoeksjournalist en redacteur religieuze zaken bij het Duitse magazine Publik-Forum. Bovenstaand artikel verscheen op 26 juni 2015. Ned. vertaling Lambert van Gelder.

DIACONIE



SPECIAL



VOOR ELKE DEUR VAN DE SKT. MARKUSKIRCHE IN HET MIDDEN-DUITSE WITTLICH HEEFT DE PLAATSELIJKE BEELDHOUEWER **HANS SCHERL** EEN BRONZEN PLAQUETTE GEMAAKT MET EEN EVANGELISCHE VOORSTELLING. HIERBOVEN DE PARABEL VAN DE BARMHARTIGE SAMARITAAN IN LUKAS 10: ACHTEREENVOLGENS LOPEN PRIESTER EN LEVIET DE HALFDODE MAN VOORBIJ ZONDER ENIGE SLACHTOFFERHULP TE BIEDEN EN VERDWIJNEN IN HET BOS OP DE ACHTERGROND. HET IS DAN EEN LEEK UIT SAMARIA DIE DE GEWONDE AAN EHBO HELPT (VOORGROND) EN VOOR EEN ONDERKOMEN ZORGT (RECHTS).

DIACONIE AVANT LA LETTRE! WE HEBBEN DEZE AFBEELDING GEKOZEN OM TE DIENEN ALS LOGO VOOR DE MARIËNBURG-SPECIAL DIE IN DIT MAGAZINE-NUMMER IS OPGENOMEN (BLZ. 21-31). HIERMEE LOPEN WE ALVAST VOORUIT OP HET THEMA VAN HET MARIËNBURGCONGRES, DAT OP 31 OKTOBER IN UTRECHT WORDT GEHOUDEN. DAT ZAL ZICH BEZIGHOUDEN MET DIACONIE EN MET WAT DAAR EVENTUEEL NOG KNELT. (REDACTIE)

TEKST | Lambert van Gelder



DIACONIE

IN DE KNEL?

IN ZIJN ALLEREERSTE BOODSCHAP HEEFT PAUS FRANCISCUS DUIDELIJK GEMAAKT DAT IN DEZE TIJD VAN RIJKDOM EN HEBZUCHT DE ARMEN OP DE EERSTE PLAATS MOETEN STAAN. EN IN ZIJN RECENTE ECO-ENCYCLIEK BETOOGT HIJ DAT WIJ ZORG MOETEN HEBBEN VOOR MENS EN MILIEU EN NIET BEDOELD ZIJN OM DE WERELD TE OVERHEERSEN. LAAT DE R.-K. KERK ZICH HOREN ALS HET GAAT OM OPVANG OF UITZETTING VAN VLUCHTELINGEN OF ASIELZOEKERS? VRAAGT HET EVANGELIE VAN ONS NIET MEER DAADKRACHT? WAT IS HET GEVOLG VOOR JE NAASTEN, WANNEER PAROCHIE OF GELOOFSGEMEENSCHAP WORDEN OPGEHEVEN OF GESLOTEN?

Dit zijn enkele van de problemen die de Mariënburgvereniging op 31 oktober in Utrecht gaat voorleggen aan haar katholieke leden en aan niet-leden tijdens een congresachtig evenement, onder de titel "Werk in uitvoering – Diaconie in de knel?"

'Diaconie' is een protestantse term voor wat katholieken 'caritas' noemen. Beide betekenen zoiets als 'de praktische zorg en de liefde voor de naaste'. De functie van diaken bestond al bij de vroege christenen. Bij de protestanten is die functie blijven voortbestaan als een soort sociale welzijnswerker namens de kerk. Bij de katholieken is de diaconale functie geleidelijk in onbruik geraakt en pas door het Tweede Vaticaans Concilie weer in ere hersteld, zij het vooral als functie in liturgische diensten.

GEEN ZIELTJES

Heeft het congres daarom als titel "diaconie in de knel?" met een vraagteken; wat is die knel dan? Henk Baars, voorzitter van de Mariënburgvereniging legt uit: "In de kerkgeschiedenis zie je, dat het kerkelijk sociaal zorgwerk (de zogenoemde 'werken van barmhartigheid') voornamelijk werd beoefend door de religieuze orden en congregaties. Die hebben fantastisch veel werk verzet, maar dat is nu vrijwel voorbij. Religieuzen van dat soort sterven uit. De katholieke gemeenschap heeft zich, denk ik, niet op tijd gerealiseerd dat de structuur van de diaconie daardoor ernstig aan effectiviteit zou gaan inboeten. De kerkleiding heeft teveel overgelaten aan vrijwilligers en te weinig ingezet op het opleiden van professionals die dit werk konden overnemen.

Dat is het verschil met de diaconie in de protestantse kerken. Die zijn veel meer sociaal, gericht op de samenleving. De katholieken hebben het diaconaat weliswaar in ere hersteld, maar vooral voor binnenkerkelijke activiteiten. En voor sommige bisschoppen was dat andere, echte diakenwerk niet bijster interessant, want het bracht geen zieltjes binnen."

HAARVATEN

Henk Baars (63) spreekt uit ervaring, want hij is zelf werkzaam in het (protestantse) diaconale werk. Hij is afdelingsmanager bij STEK ('Stichting voor Stad en Kerk') in Den Haag, dat nu ruim tien jaar bestaat. Voor STEK tellen mensen, vooral kwetsbare en bedreigde, gemarginaliseerde en stemloze mensen. De stichting heeft projecten in de stad en locaties in buurten en wijken, waarin een kleine 50 professionals samen met ruim 800 vrijwilligers die mensen proberen te bereiken, zodat zij zich met elkaar verbinden en elkaar beschermen, versterken en bezielen. Dankzij haar uitgebreide netwerken, niet het minst dat van de protestantse wijkgemeenten, zoekt STEK mensen op tot in de haarvaten van de samenleving. En dankzij haar eigen deskundigheid en haar kennis van het stedelijke welzijnswerk (en van de lacunes daarin) is STEK in staat mensen te stimuleren. Zo kunnen zij zich weer oprichten, uit hun isolement komen en dankzij herwonnen zelfvertrouwen weer bezield raken, moed vatten om op hun beurt weer anderen te kunnen inspireren.



MARGINAAAL

Baars: "Wat er vanuit de r.-k. kerk aan diaconaal werk geschiedt wordt wel met hart en ziel gedaan, maar het is onvoldoende professioneel georganiseerd en het blijft redelijk marginaal. De Parochieel Charitatieve Instellingen leiden toch een vrijwel onzichtbaar bestaan. Ze zijn te weinig actief, stellen nooit eens mensen aan, die een of andere kar gaan trekken. Met de vraag "In de knel?" wil Mariënborg met het congres daar de aandacht voor vragen en erop wijzen dat men qua mentaliteit zeker diaconaal is en qua uitspraken eveneens, maar qua financiële inzet is men zeker niet zo. Zolang ik het heb meegemaakt is het terugit gegaan. En zonder de inzet van professionals kan dit nooit iets worden." En dan je speciaal richten op de armen? "Nee, dat is breder. Bijvoorbeeld de binnenstromende vluchtelingen en asielzoekers. Protestanten zeggen gemakkelijker: 'daar moeten we iets aan doen' en de r.-k. hoor je er nauwelijks over. Dat bedoelen we met knel. En hoe kan het toch zijn, dat de paus de gelovigen op het hart drukt dat ze werk moeten maken van de katholieke traditie van barmhartigheid, en dat de kracht van die traditie aan het verdwijnen is? Er zijn best veel goede initiatieven, maar het is niet krachtig genoeg. Je moet in veel gevallen ook partner willen zijn van de overheid, maar dan moet je zelf wel goed georganiseerd zijn. Het is onvoldoende om subsidies los te krijgen, je moet ook inhoudelijk meewerken, signaleren waar het verkeer gaat of hulp nodig is, dialogeren, terugpraten."

PARTICIPATIE

Werkzaam bij STEK, armoedebestrijding, opvang illegalen, Henk Baars stelt vast: "Mijn leven zit vol met diaconale activiteit, maar ik vraag me soms wel af: waar zijn mijn katholieke collega's? Ik ontmoet ze bijna nooit. Een beetje in het straatpastoraat en min of meer in het verborgene werkende vrijwilligers, bij wie het om de zaak gaat en al dan niet protestant of katholiek er niet zo toe doet." Heeft de gelanceerde participatiemaatschappij verwantschap met de diaconie? Baars: "Ik denk dat een hele hoop ideeën hier gelijk lopen. Mensen laten meedoen voor anderen. De verwachtingen van de participatiemaatschappij zijn misschien wat te hooggespannen, nl. dat er veel meer vrijwilligheid moet worden losgemaakt. Ik denk dat dat niet zal lukken. Het aantal vrijwilligers neemt niet toe en niet af. Een ander punt met die participatiemaatschappij, waarmee wij niet meegaan, is bijvoorbeeld, dat mensen met een uitkering gedwongen kunnen worden tot vrijwilligerswerk. Als er iets is dat niet werkt, is het gedwongen vrijwilligerswerk. Ik hoop dat we met het congres veel mensen kunnen bereiken, een groter publiek zullen kunnen enthousiasmeren."

Het congres wordt mede mogelijk gemaakt door:

www.stekdenhaag.nl
www.skanfonds.nl



HENK BAARS:
"Als er iets is dat niet werkt, is het gedwongen vrijwilligerswerk."

TEKST | Guus Timmerman



IN DE OOSTENRIJKSE STAD GRAZ BEVINDT ZICH EEN AAN SINT VINCENTIUS TOEGEWIJDE KERK MET DAARIN EEN KAPEL VAN BARMHARTIGHEID. ACHTER HET ALTAAR HANGT EEN DRIELUIK UIT 1990 VAN DE SCHILDER KURT WELTHER. OP HET MIDDENDEEL ZIEN WE VINCENTIUS AAN DE MAALTIJD MET EEN DAKLOZE, EEN ASIELZOEKER, EEN CRIMINEEL, EEN PROSTITUEE, EEN ALCOHOLVERSLAAFDE, KINDEREN, MENSEN ZONDER GEZICHT, ENZOVOORT. EN IN HET TAFELKLEED HERKENNEN WE HET GEZICHT VAN CHRISTUS. DE MAALTIJD DER ARMEN IS DE MAALTIJD VAN DE HEER. DE DISGENTEN VAN VINCENTIUS ZIJN MET Z'N TWAALVEN, GETAL VAN DE VOLHEID. VINCENTIUS IS IN Z'N EENTJE, MAAR WEL OP DE POSITIE VAN JEZUS. WAT JE OOK DOET AAN DIACONIE, HET IS ALTIJD TE WEINIG EN ALS JE NIET OPPAST, HEEFT HET IETS NEERBUIGENDS.

DIACONIE EN EUCHARISTIE LEVEN VAN ELKAAR

Volgens Vincentius a Paulo (1581-1660) worden we tot diaconie geïnspireerd in ons aanvoelen, dat de kwetsbaarheid en verwondbaarheid die iedere mens eigen is, verbonden is met het actuele, acute gekwetst- en verwond-zijn van bepaalde, concrete medemensen. Vincentius keert de verhoudingen om wanneer hij zegt: "De armsten en meest verstotenen zijn onze heersers en meesters" en: "Wees de armen dankbaar om het brood dat je hun mag geven". De arme, de behoeftige, de gekwetste laat ons immers zien wie wij allemaal zijn: kwetsbare mensen, afhankelijk van andere, eveneens kwetsbare mensen.

Ik denk, met Jozef Wissink, dat dit gelovige inzicht voor zorg, hulpverlening en diaconie wezenlijk is: "De drugsverslaafde, de stervende, de zwerver, de in angst levende bewijst mij de weldaad, dat hij of zij mij een spiegel voorhoudt van wat mens-zijn inhoudt. (...) Als ik me die spiegel laat welgevallen, kan er in hulpverlening aan een mens in nood echt iets ontstaan van wederkerigheid. Waar dat niet gebeurt, kan hulpverlening verworden tot een wegwerken van problemen, waar we zelf geen weg mee weten" (*Diaconie in beweging*).

TOEWENDING

Het schilderij van Kurt Welther wijst nog op iets anders: de arme, de

behoefte, de gekwetste laat ons de lijdende en gekruisigde Christus zien. Of beter gezegd: in onze wederkerige omgang met de arme, de behoeftige, de gekwetste geeft de lijdende en gekruisigde Christus zich aan ons te zien. Hiermee wordt een verbinding gelegd die in ieder geval voor diaconie ook wezenlijk is, namelijk die tussen diaconie en eucharistie. Deze verbinding gaat verder dan dat diaconie en liturgie allebei een wezenskenmerk van de kerk en allebei eredienst zijn: toewending tot de medemens en toewending tot God. Ze gaat ook verder dan dat diaconie de liturgie voedt en liturgie tot diaconie inspireert en toerust. Diaconie en eucharistie zijn innerlijk verbonden met elkaar en die innerlijke verbinding behoort tot het hart van het christelijk geloven.

In de avondmis van Witte Donderdag horen we over de instelling van de eucharistie en in het evangelie over de voetwassing. Tijdens die voetwassing worden verschillende antifonen gezongen waarvan de eerste is: "Een nieuw gebod geef ik u: dat gij elkaar liefhebt", en de laatste: "Waar liefde is, daar is God". Zo wordt Jezus' zelfgave centraal gesteld, waarop wij worden uitgenodigd te antwoorden met liefde tot God en liefde tot de naaste. Zoals paus Benedictus opmerkte: "Liefde kan geboden worden omdat zij eerst geschonken wordt"



Diaconale activiteiten. Vanaf links: evangeliseren, zieken verzorgen, gevangenen bezoeken, naakten kleden. (detail van 'Laatste oordeel', Pinacothek, Vaticaan)

GEBROKEN GEMEENSCHAP

In de instelling van de eucharistie en in de voetwassing loopt Jezus vooruit op zijn zelfgave in lijden en sterven aan het kruis. En dit vooruitlopen gebeurt in een gebroken gemeenschap in verwarring. Wie de verhalen er omheen leest – het onbegrip van Petrus over de voetwassing, de discussie tussen de leerlingen over wie van hen de belangrijkste is, de vijandige reactie van de overige leerlingen op de vrouw die Jezus' voeten zalft, het overleveren door Judas, de verloochening door Petrus – ziet niet eenheid, maar verdeeldheid. Dat wat centraal is voor kerk-zijn – “bron en hoogtepunt van het kerkelijk leven”, “sacrament van de eenheid” – wordt ingesteld in een gebroken gemeenschap waarin verraad is, onbegrip, conflict, misverstand en verwarring. Wat betekent dat? Het betekent, denk ik, dat als we op zoek willen gaan naar wat heelwording brengt, naar wat ons kan bevrijden, kortom, naar waarheid, dat wij dan minstens óók moeten zoeken daar waar er conflict is, misverstand, verwarring. Waarheid, bevrijding, heelwording, redding zijn niet te vinden als je alleen daar wilt zoeken waar het vredig, zuiver en goed is. Gelovige waarheid willen

vinden vraagt een werkelijke verbinding met de gebrokenheid, de conflicten en de verwarring van hedendaagse mensen.

GEEN ZIJDEN GEWADEN

Een kerntekst voor diaconie is Matteüs 25, waaraan zes van de zeven werken van barmhartigheid zijn ontleend. Johannes Chrysostomus (eind vierde eeuw de patriarch van Constantinopel) verbindt deze tekst met het verhaal van het Laatste Avondmaal, zowel met de instelling van de eucharistie als met de voetwassing: “Wil je het lichaam van Christus eren? Ga dan niet aan Hem voorbij, wanneer je Hem naakt ziet. Eer Hem niet met zijden gewaden, terwijl je je buiten op straat niet om Hem bekommert, waar Hij door koude en naaktheid te gronde gaat. Dezelfde die gezegd heeft: “Dit is mijn lichaam” (Mt 26,26) en door het woord het feit bekrachtigd heeft, Diezelfde heeft ook gezegd: “Jullie hebben Mij hongerig gezien maar Mij niet gevoed” (Mt 25,42), en: “Wat jullie aan een van deze geringen niet hebben gedaan, hebben jullie ook aan Mij niet gedaan” (Mt 25,45). Daartoe is niet een deken nodig, maar wel een zuivere ziel; dat vergt een grote zorgvuldigheid”

(Commentaar op Matteüs, Homilie L,3). Op een andere plaats verbindt Chrysostomus eucharistie en diaconie niet alleen wat betreft het object – het heilig brood, respectievelijk de hulpbehoevende – maar ook wat betreft het subject – de priester, respectievelijk de hulpgever: “Bedenk dat je tot priester van Christus wordt, wanneer je eigenhandig niet vlees, maar brood, niet bloed, maar een beker koud water aanbiedt” (Homilie XLV,2-3). In het licht van deze teksten valt het me op dat de Nederlandse bisschoppen (b.g.v. Sacramentsdag 2012) zich wel gezamenlijk hebben uitgesproken over het (on)eerbiedig omgaan met het lichaam van Christus in de communie, maar tot op heden niet over het (on)eerbiedig omgaan met asielzoekenden in de vreemdelingendetentie.

KWETSBAARHEID EN BEKOMMERNIS

Met Vincentius geloof ik dat diaconie wortelt in het voelen, zien, verstaan van de verbinding tussen de kwetsbaarheid en behoefte die ieder van ons eigen is, en de actuele, acute kwetsbaarheid en behoefte waardoor sommigen zijn



“Waar mensen om elkaar bekommerd zijn en die bekommernis met elkaar delen, kan gemeenschap worden opgebouwd.”

getroffen. En waar we kwetsbaarheid en behoefte kunnen delen, waar ieder de eigen kwetsbaarheid en behoefte kan inbrengen – de diaken evengoed als de arme, de schuldenaar evengoed als het schuldhulpmaatje, en gastvrouw in het inloophuis evengoed als de gast – daar omheen ontstaat iets van gemeenschap. Waar mensen om elkaar bekommerd zijn en die bekommernis met elkaar delen, kan gemeenschap worden opgebouwd.

Mijn droom is dat op de plekken waar aan gemeenschap wordt gebouwd doordat mensen hun kwetsbaarheid en hun bekommernis om elkaar inbrengen, dat daar ook eucharistie gevierd wordt en wel zo, dat dat de diaconie ten goede komt, en andersom, ook het eucharistie vieren ten goede komt. Eucharistie mag wat mij betreft best worden gevierd in ‘eucharistische centra’, als ze ook maar wordt gevierd in de marge, in de periferie, daar waar het binnenkerkelijke en het buitenkerkelijke elkaar raken. We zullen dan wel na moeten denken over hoe we eucharistie kunnen vieren tezamen met anders- en niet-gelovigen. Het besef dat de eucharistie juist is ingesteld temidden van een gebroken gemeenschap, kan ons daartoe aan- en bemoedigen. Het is met het licht van het geloof dat we in de arme Christus herkennen, in een armzalig stukje brood het Lichaam van Christus en in onze gebrekkige locale gemeenschap de kerk van Christus, of, preciezer gezegd: de plek waar de kerk van Christus aanwezig en werkzaam is, tot heil van ons, mensen, en onze wereld.



DEZELFDE MAALTIJD

Gelovig gezien is diaconie het antwoord van ons mensen op het ‘nieuwe gebod’ dat Jezus ons bij het Laatste Avondmaal geeft. Deze liefde tot de naaste kan, zoals paus Benedictus opmerkte, worden “geboden... omdat zij eerst geschonken wordt”. Zo bezien inspireert en bemoedigt de eucharistie ons tot diaconie. Maar er is meer. In de eucharistie worden de menselijke inspanningen om de wereld tot een liefdevolle en herbergzame plek om te vormen, in Christus opgenomen en omgevormd tot aspecten van zijn verlossend handelen.

In hun Vastenbrief 2012 schreven de Nederlandse bisschoppen: “Hoe bescheiden de resultaten soms ook lijken te zijn, als uitdrukking van de dienst van de liefde zijn menselijke inspanningen om elkaar te dienen en elkaars

leven goed te maken, verbonden met God die de oorsprong, de dragende grond en het einddoel is van alles wat bestaat. *Ubi caritas et amor, Deus ibi est*: waar liefde is en genegenheid, daar is God en komt aan het licht wat in het verborgene onze geschiedenis draagt, voortstuwt en zal voltooien.” Eucharistie en diaconie leven van elkaar: het is dezelfde tafel en dezelfde maaltijd.

Dr. A.B. Timmerman is moraaltheoloog en zorgethicus, werkzaam voor de Stichting Presentie. Hij promoveerde in 2011 op het proefschrift “Gezien de ander: Eerbied voor autonomie en authenticiteit in het pastoraat: Een kwalitatief-empirische, moraaltheologische studie”.

TEKST | Lidy Verdegaal



MOC

Multicultureel Ontmoetings Centrum
Veel gezichten, één hart

Het Multicultureel Ontmoetingscentrum in de Haagse Schilderswijk is een prachtvoorbeeld van wat een parochie in een achterstandswijk op diaconaal gebied kan doen.

GEEN MENSKRACHT EN GEEN GELD VOOR DIACONIE IN DE R.K.-KERK? JAN EIJKEN, VAN 2000 TOT 2011 PASTORAAL WERKER IN DE WILLIBRORDPAROCHIE IN DE HAAGSE SCHILDERSWIJK, VINDT DIACONIE, HET ER ZIJN VOOR MENSEN DIE HET MOEILIJK HEBBEN, JUIST DE EERSTE PRIORITEIT VAN EEN PAROCHIE, ZEKER IN EEN STADSWIJK ZOALS DE SCHILDERSWIJK. VANAF 2004 WERKTE HIJ AAN DE OPBOUW VAN EEN ONTMOETINGSCENTRUM IN DE H.HARTKERK AAN DE TENIERSSTRAAT, WAT IN 2007 LEIDDE TOT OPRICHTING VAN HET MOC, HET MULTICULTUREEL ONTMOETINGSCENTRUM SCHILDERSWIJK, WAARVAN HIJ COÖRDINATOR WERD.

HET MOC, DAT ALS DOELSTELLING HEEFT VERBETERING VAN DE LEEFBAARHEID IN DE WIJK DOOR HET BEVORDEREN VAN DE ONTMOETING TUSSEN DE VERSCHILLENDE BEVOLKINGSGROEPEN, WERD EEN PRACHTVOORBEELD VAN WAT EEN PAROCHIE IN EEN ACHTERSTANDSWIJK OP DIACONAAAL GEBIED KAN DOEN.

HELAAS WERD MET INGANG VAN APRIL 2011 DE FUNCTIE VAN JAN EIJKEN ALS PASTORAAL WERKER DOOR HET BISDOM ROTTERDAM WEGGESANEERD VANWEGE GROTE FINANCIËLE PROBLEMEN IN DE WILLIBRORDPAROCHIE.

HIERDOOR KWAM HET VOORTBESTAAN VAN HET MOC ONDER GROTE DRUK TE STAAN.

"BIJ ONS STAAT DE MENS CENTRAAL"

In het Multicultureel Ontmoetingscentrum (MOC), hartje Schilderswijk, voelen mensen uit alle culturen zich thuis. Ze komen voor het sociaal spreekuur, een koorrepetitie, Nederlandse les, de voedselbank,

huiswerkbegeleiding, de koffie-inloop, het vrouwencafé, het fietsatelier, de kookles of de computercursus. En er zijn 70 actieve vrijwilligers. Hoe krijg je zo'n ontmoetingscentrum van de grond als pastoraal werker in een armlastige pa-



rochie? Hoe kom je aan de benodigde menskracht en middelen? Hoe krijg je je doelgroep over de drempel?

WILLIBRORDPAROCHIE ALS GEMEENSCHAP VAN GEMEENSCHAPPEN

Jan Eijken, nu ruim vier jaar weg uit de Schilderswijk en sindsdien pastoraal werker in Scheveningen, gaat er even voor zitten, want het MOC Schilderswijk heeft een lange voorgeschiedenis. Hij vertelt dat de bevolking van de Schilderswijk voor 90 procent bestaat uit allochtonen van 150 nationaliteiten. Daaronder zijn veel katholieken, niet iedereen is moslim, wat buitenstaanders vaak denken. Maar de katholieken zag hij zondags nauwelijks in de kerk. Niet zo vreemd, want als Afrikanen of Zuid-Amerikanen in een doorsnee Nederlandse kerk een mis bijwonen dan vinden zij die oersaai. Vandaar het belang van gespecialiseerde migrantenpastores in de wijk, die de taal en de culturele achtergronden van de verschillende gemeenschappen kennen en begrijpen. In 2001 werd in Den Haag een Europees congres gehouden voor katholieke migrantenpastores, dat vooraf werd gegaan door een massale internationale mis in de Marthakerk, de hoofdkerk van de Willibrord-parochie, met inbreng van alle nationaliteiten. Dat was een feest, met zang en dans in vele talen en met allerlei muziekinstrumenten. Daar kon je de rijkdom van het wereldwijde katholicisme ervaren. Sindsdien wordt die internationale mis elk jaar in februari/maart herhaald en het is steeds een prachtige happening. Het congres in 2001 betekende een

inspirerende uitwisseling tussen collega's uit verschillende grote steden in Europa. De relatie tussen de Willibrordparochie en de diverse migrantengemeenschappen in de wijk kreeg daardoor steeds meer inhoud. Zo ontwikkelde de parochie zich in de loop der jaren tot een "gemeenschap van gemeenschappen". Naast de Nederlandstalige geloofsgemeenschap zijn dat de beide Afrikaanse (Frans of Engels sprekende) gemeenschappen, de Portugeessprekende gemeenschap, de Surinaamse gemeenschap en de Antilliaanse gemeenschap. Jan Eijken zelf, die goed Portugees spreekt, werd voor 5/10 van zijn werkweek pastor van de Portugeessprekenden, een gemeenschap van Portugezen, Brazilianen en Portugeestalige Afrikanen.

INBRENG VAN HET MISSIONAIR PASTORAAT

In de Schilderswijk ben je een uitzondering als je niet godsdienstig bent. Men komt uit delen van de wereld waar religie een groot deel van het dagelijks leven uitmaakt, en waar een kerk of moskee een veilige plek is, waar iedereen terecht kan bij moeilijkheden. Wie die cultuur van mensen afkomstig van het zuidelijk halfrond kenden, waren teruggekeerde missionarissen. Om die reden vestigden zich al rond 1995 zowel een communiteit van de Witte Paters (=Missionarissen van Afrika) als van de Missionarissen van het Goddelijk Woord (SVD) in de Schilderswijk. Later voegden zich daar nog enkele aan de SVD gelieerde zusters van Steyl bij. Dit project van de Nederlandse afdeling van de beide congregaties wordt



Missionair Pastoraat genoemd. In dit kader kwam ook een aantal zogeheten 'nieuwe missionarissen' over uit de voormalige missielanden, eigenlandse priesters en zusters, om te missioneren onder landgenoten en andere migranten. Deze missionarissen kenden veel mensen in de wijk en zorgden voor de verbinding tussen de diverse migrantenpopulaties en de diaconale activiteiten van pastor Jan Eijken in de Heilig Hartkerk. Het MOC was inmiddels gestart met lessen Nederlands, een voedselbank met koffie-inloop en met een sociaal spreekuur. Overigens zijn onder de naam *Hircos* vandaag de dag nog altijd SVD-paters en -zusters actief in de wijk, en ook betrokken bij het MOC.



MULTICULTURELE PROJECTEN

Werkend aan het toekomstige ontmoetingscentrum had Jan Eijken, samen met Witte Pater Geert Groenewegen, in 2005 een denktank opgezet waarin alle gebruikers van de H.Hartkerk participeerden. Om er achter te komen wat er in de wijk leefde bezochten zij bewonersvergaderingen. Ook was Jan Eijken voorzitter van de Werkgroep Oecumenisch Pastoraat, een maandelijkse vergadering van katholieke en protestantse collega's die in de Schilderswijk actief waren. De denktank bedacht projecten gericht op ontmoeting tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Dat was essentieel voor de leefbaarheid in de wijk, die snel achteruit kelderde. Om de projecten te kunnen verwezenlijken was wel geld nodig. Ron van Leeuwen van *Mara Rotterdam*, een stichting voor maatschappelijk activeringswerk, hielp met het aanvragen van subsidies. Daarvoor werd de al bestaande Dr. Ariënsstichting geactiveerd. Jan Eijken hierover, zich richtend tot andere parochies met plannen voor multiculturele projecten: "Subsidieaanvragen moeten vaak jaarlijks worden herhaald, dat kost dus veel tijd. Maar er zijn veel instanties die subsidie verstrekken aan multiculturele projecten, want die zijn in het belang van de samenleving als geheel. Zoek het niet alleen bij katholieke instellingen." Vooral de cursussen Nederlands bleken een groot succes. Anders dan bij de officiële gemeentelijke cursussen werd in de H.Hartkerk niet naar papieren gevraagd, en ze waren gratis. Dat ging als een lopend vuurtje door de wijk, er kwamen veel ongedocumenteerden op af. De wethouder stond hier vierkant achter, hij zorgde zelfs voor sponsorgeld van de gemeente. Hij was het ook die in 2007 de officiële opening verrichtte van het MOC. Jan Eijken werd coördinator en werd bijgestaan door de pas benoemde diaken en een vrijwilliger: Marie-Anne van Erp, die het

Nederlandse taalprogramma had opgezet en taalles gaf. Tezamen vormden zij de Coördinatiecommissie.

GELOVEN IN EIGEN KRACHT

Juist toen alles uitstekend draaide kwam er bericht van het bisdom Rotterdam dat de 5/10 functie van pastoraal werker Jan Eijken per 1 april 2011 was vervallen. Voor het MOC diende dus een onbetaalde coördinator/directeur te worden gezocht. Er was groot onbegrip. Het MOC is basispastoraat, vormt een belangrijke schakel tussen de kerk en de wijk. Het was een paradepaardje voor de r.-k. kerk in Den Haag, die al zo weinig aan diaconie deed in de stad, vergeleken met de PKN. Waar moesten ze een deskundige onbezoldigde directeur vandaan halen? Zonder directeur met kennis van zaken zou het MOC snel te gronde gaan. Alle betrokkenen haalden dan ook opgelucht adem toen Marie-Anne van Erp zich hiervoor beschikbaar stelde. Als nieuwe directeur kreeg zij direct bij haar aantreden te maken met nog een tweede bedreiging van het voortbestaan van het MOC. Het kerkgebouw, dat inmiddels aan de eredienst was onttrokken, dreigde door de parochie te worden verkocht aan de gemeente, voor een heel ander doel. Maar uiteindelijk bleek hiervoor binnen de gemeente te weinig draagvlak. In rustiger vaarwater gekomen zette Marie-Anne van Erp zich vooral in voor groei en grotere bekendheid van het MOC Schilderswijk. Recente uitbreidingen zijn bijvoorbeeld het organiseren van interreligieuze vredesdialogen, waar mooie dingen gebeuren, en de opening van een sociaal restaurant in het gebouw, *De Teniers Tafel*. Wat de factoren zijn die het MOC Schilderswijk tot zo'n blijvend succes maken? Marie-Anne: "Vertrouwen blijven hebben in de goedheid van de mens, geloven in eigen kracht. Bij ons staat de mens centraal: samen zijn

we er voor mensen die het moeilijk hebben, zonder onderscheid des persoons." En de toekomst? "Het MOC heeft nu maar één betaalde kracht in dienst, de facilitair coördinator. We moeten ons afvragen of het MOC nog door kan groeien zonder verdere betaalde professionals. Nu zijn we wel heel kwetsbaar".

www.mocdenhaag.nl



Directeur MARIE-ANNE VAN ERP: "Samen zijn we er voor mensen die het moeilijk hebben, zonder onderscheid des persoons."

Pastor JAN EIJKEN: "Er zijn veel instanties die subsidie verstrekken aan multiculturele projecten, want die zijn in het belang van de samenleving als geheel. Zoek het niet alleen bij katholieke instellingen."



TEKST | Henk Peters



EEN FIERE TERUGKEER VAN UITGEPROCEDEERDE ASIELZOEKERS

WIE EEN BEETJE MET ZIJN HART LUISTERT NAAR DE VERHALEN VAN UITGEPROCEDEERDE VLUCHTELINGEN DIE WEIGEREN TERUG TE GAAN NAAR HUN LAND VAN HERKOMST, HEEFT SNEL IN DE GATEN WAAROM ZE GEEN ZIN HEBBEN OM TERUG TE GAAN EN LIEVER DE BITSE ONGASTVRIJHEID VAN NEDERLAND OP DE KOOP TOE NEMEN DAN VRIJWILLIG TE VERTREKKEN.

Zij hebben zware ontberingen voor lief genomen om kansen op een gelukkig leven voor zichzelf en hun familie te vergroten en moeten dan met lege handen als *losers* weer thuis aankomen? Ze willen veel liever niet hier blijven en wel terug gaan naar hun families en hun vertrouwde leefwerelden, maar niet met lege handen. Het politieke akkoord van VVD en PvdA lost geen enkel probleem op en bewijst geen enkele vluchteling een dienst. Op voorwaarde dat hij belooft met lege handen te vertrekken, mag hij wat langer blijven om aan het idee van een perspectiefloos vertrek te wennen. Daar wordt toch niemand gelukkig van! In de Klompenstraat in Eckelrade – in de buurt van Maastricht – hebben ze beter geluisterd en gekeken naar vluchtelingen en economische gelukzoekers. Niet met een defensieve houding uit angst dat wij een beetje welvaart door hun komst zouden moeten inleveren. Maar met een blik van herkenning. Zouden wij ook niet naar wegen zoeken om voor onszelf en voor wie

ons lief zijn wat meer welvaart te genereren? Hun vluchtverhalen over weg van uitzichtloze armoede zijn zo vreemd toch niet? Hebben honderdduizenden Nederlanders in de jaren vijftig niet massaal hetzelfde gedaan? En feitelijk al eeuwen lang! In Eckelrade herkennen ze in de verhalen van vluchtelingen zichzelf. En in dat zelfverstaan spelen geloof en kerk een verhelderende rol. Vrijwilligers realiseren binnen de 'Stichting WereldWijd' het project *WereldTools* dat bagage moet leveren voor een nieuwe toekomst voor vluchtelingen uit armoede. Zij bieden materiële ondersteuning bij terugkeer naar het land van herkomst. Deelnemers aan *WereldTools* krijgen materialen, gereedschappen en machines om in het land van herkomst een klein bedrijf te starten. En als het wenselijk en mogelijk is, kunnen ze zich ook voorbereiden op hun terugkeer met een (vak)opleiding en een ondernemersplan. En als men aantoonbaar al over professionele vaardigheden beschikt, kunnen ze in hun thuisland bij het opstarten

van hun bedrijfje ook nog training en ondersteuning krijgen bij huisvesting en inrichting. Onder andere kan men een pallet met een kubieke meter – tweedehands en nieuw – gereedschap nagestuurd krijgen als men vertrokken is.

Het begint allemaal met een intakegesprek in dat kleine dorpje Eckelrade. Daar wordt samen bekeken wat geschikte en haalbare plannen en wensen zijn van de terugkeerder. Dat resulteert in een plan van aanpak voor training, toerusting en materiële ondersteuning. Ze werken met een team van gemotiveerde en deskundige vrijwilligers dat wordt aangestuurd door een kleine staf. Ze bieden timmerlessen, lessen metaal bewerken en lassen, boekhouden en economie, ondernemersplan opstellen, landbouw, ICT en computerkunde, Engels enzovoort. Voor vluchtelingen die te ver van Eckelrade wonen om dagelijks de lessen te volgen is er een netwerk van vrijwillige gastgezinnen die gratis onderdak bieden. Het hele (vrijwilligers-)project wordt gere-



aliseerd in samenwerking met de Stichting Maatwerk bij Terugkeer.

En met die aanpak wordt een fiere terugkeer gerealiseerd van uitgeprocedeerde asielzoekers die het thuisfront trots kunnen laten zien dat ze echt wel wat bereikt hebben en in het thuisland een goede boterham kunnen verdienen met waar ze goed in zijn. Een internetcafé, verhuur van bruidsjurken, tattooshop, timmerwerkplaats, kapsalon, laswerkplaats, constructiebedrijf, een kippenfarm, bakkerij en wat er al niet meer te bedenken valt. Honderden voorbeelden van een geslaagde terugkeer en mensen die dankbaar terugkijken op de ondersteuning die ze hebben gekregen. Niemand die omkijkt in wrok.

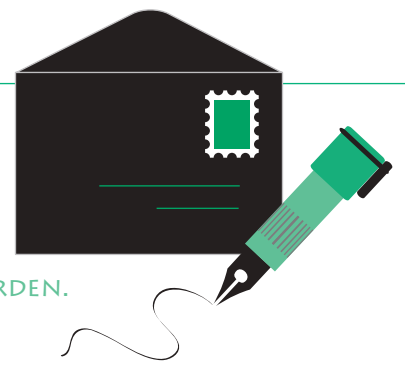
Het project *WereldTools* laat zien dat met functionele ondersteuning een perspectiefvolle, duurzame terugkeer mogelijk is. Hadden ze dat nou maar in het Haagse Torentje geweten... Het is nog niet te laat.

“De teruggekeerde asielzoeker kan als startsteun vanuit Eckelrade bijvoorbeeld een kubieke meter materiaal en gereedschap nagestuurd krijgen.”



www.stichtingwereldwijd.nl

Dit artikel verscheen eerder in *De Roerom* (jrg.29, nr.9) waarvan de auteur redacteur is.



PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKENT NIET PERSE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

VERGIFFENIS

In het jongste nummer van *Mariënborg Magazine* vraagt lezer C.A.B. Derwig in zijn brief ("Een brug te ver?", juni-nr., blz. 22) om commentaar bij het Onze Vader. Tegen hem zeg ik: Als u toch bezig bent, kunt wellicht een gedachte corrigeren die al in de oorspronkelijke Griekse en Latijnse tekst voorkomt en die u nog hebt overgenomen.

De eerste christenen hebben in het Onze Vader een aantal beden overgenomen uit het Oude Testament. Een daarvan is uit het boek Ecclesiasticus 28,2): "*Vergeef uw naaste het onrecht, dan worden op uw bede ook uw zonden vergeven.*"

Clemens van Rome, de derde opvolger van Petrus als bisschop van Rome, citeerde in de eerste brief aan de Korinthiërs (n.13) de tekst correct: "Forgive, that you may be forgiven."

De schrijvers van het Onze Vader wekken de indruk dat God nog niet goed wijs is. God kan nog iets van ons leren. God, neem s.v.p. een voorbeeld aan ons: zoals wij het doen, moet u het ook doen.

Vergeef ons onze schuld zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven. Als het Onze Vader ooit herschreven mag worden, zou het iets anders moeten zijn, bijvoorbeeld: *Leer ons vergeven zoals U vergeeft, opdat ook ons vergiffenis wordt geschonken.*

Mr Ed Scheurs, Best

Voormalig migrantenpastor

NIEUWE GELOOFSTAAL

Naar aanleiding van het stuk 'Adam en Grietje' van 'Cultivator' in *Mariënborg Magazine* (column 'Op de keper', juni-nr., blz. 9) herinner ik de lezers aan wat ik schreef over het boek van prof. dr. Jan W. Stoop 'Darwin, liefde en God'. Ik schreef daarin: "De schrijver is niet de eerste de beste. Hij is een vooraanstaand katholiek en was tijdens zijn werkzame leven algemeen directeur van het Wilhelminaziekenhuis te Utrecht. In zo'n 150 bladzijden weet hij duidelijk te maken, wat het belang is van het nieuwe 'evolutionaire wereldbeeld' voor theologen. Dit wereldbeeld gaat niet uit van een 'heilig boek', maar van de *mens*. Het is dan ook niet meer dan logisch, dat Stoop zich voor een groot deel baseert op de evolutieleer van Teilhard de Chardin (1881-1955), die deze heeft neergelegd in zijn werk *Het verschijnsel mens*. Dat de Kerk het werk van deze priester afwees, hangt ten nauwste samen met de erfzondeleer. Stoop zet uitvoerig

uiteen hoe de (moleculair-genetische) wetenschap met zekerheid de oorsprong van het 'genus Homo' heeft vastgesteld. Daarmee is het uitgesloten, dat er één stamvader kan worden aangewezen. Het verhaal van de zondeval rond Adam moet dan ook zeker niet letterlijk worden genomen." Ja, dit vraagt inderdaad, zoals dhr. Erik Jurgens in uw blad op p. 14 stelt, om "Een nieuwe geloofstaal".

Henk Hogeboom van Buggenum, Heiloo

Stichting Teilhard de Chardin

WIJZIGING

Dat is een heel mooie geloofsbelijdenis op pag. 23 van het vorige nummer van *Mariënborg Magazine*. Wij stellen één wijziging voor. Namelijk om 'een kerk' te vervangen door 'een geloofsgemeenschap'.

Ben van Roomen, Haarlem

500 JAAR REFORMATIE ALS KANS VOOR VERZOENING

Dat Maarten Luther in 1517 zijn 95 stellingen tegen de aflatenhandel ophing in het portaal van de Slotkerk in Wittenberg wordt traditioneel beschouwd als het begin van de Reformatie.

Mgr. Gerhard Feige, de bisschop van Maagdeburg en binnen de Duitse bisschoppenconferentie referent voor de oecumene, zegt dat de viering van de 500ste verjaardag van de Reformatie in 2017 moet worden benut als kans voor verzoening en beter wederzijds begrip tussen katholieken en protestanten.

Om een viering van 500 jaar reformatie als kans te benutten lijkt het mij noodzakelijk dat *de ban wordt weggenomen* en dat *Luther in ere hersteld* wordt. Ik ben niet voor plechtige heiligverklaringen door de paus, maar voor mij is Luther al lang de 'heilige Maarten Luther' en mag hij m.i. door de Roomse Kerk als dusdanig erkend worden. Het wegnemen van de ban is het 'minimum minimorum' om een viering van 500 jaar reformatie als kans te benutten.

Hoe lang wil de Roomse Kerk de scheiding met de Evangelische Kerken nog aanhouden en het door Jezus gewilde 'opdat allen één zijn' nog langer uitstellen? De ban van 'de beweging van bisschop Lefebvre' werd wel reeds opgeheven, niettegenstaande dat een van de door hem gewijde bisschoppen een 'negationist' is en de volgelingen van Lefebvre nog steeds bepaalde belangrijke beslissingen van het Tweede Vaticaans Concilie niet aanvaardden.

Meteen hoop ik ten zeerste dat *Mariënborg*, de 'Vereniging van kritisch katholieken', zich hiervoor mee zou willen inzetten. Het volstaat immers niet dat één persoon hiervoor naar de paus (of de nuntius) schrijft, opdat de viering van 500 jaar reformatie als kans echt benut zou worden.

Mark Cornelis, Leuven (B)

R.-K. priester

WAARHEID IN SPROOKJES

In het *Mariënborg Magazine* van juni 2015 staat in de rubriek 'Op de keper' een interessant artikel van cultivator getiteld Adam en Grietje. Cultivator hanteert naar mijn mening eerder de schoffel dan de cultivator. Daar wil ik het hier niet over hebben. In het artikel worden Adam en Eva op één lijn gesteld met Hans en Grietje. Beide verhalen behoren tot de rubriek sprookjes. Nu heeft de Duitse theoloog en psycholoog Eugen Drewermann er al eens op gewezen dat wij voorzichtig moeten zijn met sprookjes. Ze kunnen wel eens meer waarheid bevatten dan wij willen aannemen.

Ik begin bij Hans en Grietje. De ouders hebben geen eten meer voor hun kinderen en besluiten ze te verlaten. Het worden zwerfkinderen. Op een dag ontdekken zij de boze heks. Met een truc weten zij de heks uit te schakelen. Ze vinden een grote pot met geld en leefden daarna nog lang en gelukkig.

Op dit moment leven er ettelijke miljoenen Hans en Grietjes op deze aardkloot. Ouders hebben geen middelen om ze te voeden en deze kinderen worden aan hun lot overgelaten. Ze gaan zwerven. De zogenaamde zwerfkinderen. Zo af en toe komt een min of meer rijke mevrouw of meneer uit het land van de heks en adopteert een Hans en een Grietje. Die worden daar liefdevol opgevangen en verzorgd. Dit is geen sprookje maar harde werkelijkheid die zich dagelijks afspeelt in de wereld om ons heen. Geeft dit geen stof tot nadenken? Is het sprookje van Hans en Grietje geen oproep aan ons om iets meer te denken aan onze medemens en daarnaar te handelen?

Het verhaal over Adam en Eva behoort tot de scheppingsverhalen, die de mensheid heeft voortgebracht. In het geval van Adam en Eva wordt gesproken van een paradijsverhaal. Voor een goed overzicht van deze scheppingsverhalen verwijst ik naar het boek "Verhalen over het begin" van Prof. Dr. Ellen van Wolde. Hierin staan de meest in het oog springende scheppingsverhalen vermeld met een toelichting. Opvallend in deze verhalen is dat zij, hoe verschillend ook, een weergave zijn van de mens die worstelt met zijn omgeving.

Met het verschijnen van de 'homo sapiens' komt ook het bewustzijn langzaam tot wasdom. De mens is zich bewust van zijn bestaan, van zijn omgeving. Kortom de mens gaat vragen stellen.

De leefomgeving is weerbarstig en bedreigend. Kwaad dat de mens overkomt en wat de mens zelf aanricht. De vraag naar de zin van het bestaan ontstaat. Men gaat erover nadenken. Langzaam ontdekt men de kracht van de kennis. Men wil meer. Het lukt niet en dan ontstaat langzaam het inzicht dat kennis niet voor het oprapen ligt. De boom van de kennis van goed en kwaad wordt bedacht. Deze werkelijkheid blijkt nog veel weerbarstiger. Men gaat aanvankelijk te rade bij bosgeesten. Van hieruit ontwikkelt zich een godenwereld. Deze bieden de mensen in tijden van nood troost en bemoediging. In ons verhaal evolueert deze godenwereld naar het beeld van een (stam-)God die wordt gezien als de schepper van alles.

Dan ontstaan de verhalen, die een verklaring geven van de situatie waarin de mens zich bevindt. Het paradijsverhaal vindt langzaam zijn invulling. Het kwaad in de wereld wordt verklaard met het streven van de mens naar meer macht en kennis. De boom en de appel komen dan in het verhaal. De mens van toen had evengoed als de mens van nu behoefte aan utopieën. Er ontwikkelt zich een paradijs waarin alles volmaakt is. Deze verhalen worden van generatie op generatie doorverteld. Ze voorzien in een behoefte om de weerbarstige omgeving dragelijk te

maken.

Dan de cruciale vraag: zijn Adam en Eva concreet levende mensen geweest? Het antwoord is neen, maar het zijn wel concreet levende mensen geweest, die model hebben gestaan. De schrijvers hebben uit het dagelijkse leven geput en getracht een oorsprong te vinden voor het kwaad in de wereld. Opvallend is dat Adam zowel mens als man betekent. Is dat geen aanwijzing dat het niet over één mens gaat, maar over het lot van de mensheid? De kracht van dit verhaal is dat het de eeuwen heeft overleefd en ons verbindt met de mensheid die ontwaakt. Een sprookje?

Neen, evenmin als Hans en Grietje een sprookje is. Waarom? Omdat ze gebaseerd zijn op het leven zoals zich dat voordoet in de werkelijkheid. Het streven naar meer macht ("die Wille zur mehr Macht" – Nietzsche) levert de mensheid alleen maar ellende op. Tegenover de Übermensch staat de figuur van Adam, die gewoon mens blijft.

Ton Borsboom, Berkel-Enschot



FRANCISCUS TUSSEN DE WOLVEN



Bij gelegenheid van ruim twee jaar Jorge Mario Bergoglio, als opperherder van de Rooms-Katholieke Kerk onder de naam Franciscus, heeft de Italiaanse journalist Marco Politi een spraakmakende analyse van diens pontificaat gepubliceerd. De 68-jarige auteur titelde zijn boek met: *'Franciscus tussen de wolven – Het geheim van de revolutie'*. In een gesprek met zijn collega-leeftijdgenoot Giuseppe Rusconi (66) lichtte hij enkele passages nader toe. Politi hoort bij de selecte groep religiejournalisten die gewoonlijk 'vaticanisten' worden genoemd.

Uw boek is al in vijf talen vertaald. De Duitse uitgever heeft de ondertitel veranderd in 'De paus en zijn vijanden'. En inderdaad: niet iedereen is in zijn schik met Franciscus. Je hoeft maar even op het internet te surfen en je komt er tegenstanders tegen.

Politi: "Er zijn een hoop websites en ook een serie kranten, die als doelstelling hebben de bestrijding van Franciscus. Daarachter zitten ook delen van de hiërarchie, die zich om bekende redenen in veel conservatieve blogs en in een paar kranten of tijdschriften indirect uiten. Uitzonderingen daargelaten, zoals bijvoorbeeld de Amerikaanse kardinaal Raymond Burke. Ik herinner eraan, dat ik de lezers en lezeressen wil laten zien dat we ons midden in een historisch proces bevinden. Dan kun je niet volstaan met je neer te leggen bij het applaus op het Sint Pietersplein.

Ik heb zes jaar in Moskou voor *'La Repubblica'* gewerkt, tijdens de perestrojka, en ik herinner me dat de kranten-directeuren Gorbatsjov tot winnaar uitriepen. Maar wij, buitenlandse journalisten, afkomstig uit een democratische cultuur, hadden Gorbatsjov weliswaar heel hoog, maar in mijn artikelen schreef ik dat in de Sovjet-Unie zich een oppositie zou vormen tegen de president zelf. Kortom: ik beschouw mezelf als een waarnemer die informatie wil geven over wat er gaande is in een grote, historische, culturele en spirituele organisatie als de

Katholieke Kerk met 1,2 miljard leden.

Franciscus weet niet alleen van deze oppositie, maar hij heeft ook zijn eigen strategie door zich te bedienen van een integratiepolitiek, die uitgaat van de wens dat alle zielen van de Kerk zouden moeten meedoen met de vernieuwing van de Kerk."

Er is vaak sprake van een Bergoglio-effect, blijkbaar een eenvoudig thema.

Politi: "In mijn boek ben ik daar heel voorzichtig mee. Ik geloof dat Bergoglio aandacht, overweging en discussie bij agnostici en ongelovigen gewekt heeft, bij mensen dus die zich nog nooit met de Kerk ingelaten hebben. En hij heeft ook bij praktiserenden die weggegaan zijn de wens laten ontstaan om terug te keren. Tot nu toe heb ik echter niet kunnen inschatten of ook de deelname aan de mis en de sacramentenpraktijk toegenomen zijn. Iedere keer als ik aan bisschoppen of priesters deze kwestie voorleg, krijg ik slechts ontwijkende antwoorden, geen harde getallen."

Het is moeilijk te meten of de emoties die de paus opwekt ook echt tot gedragsverandering leiden.

Politi: "In elk geval zou ik wel willen zeggen, dat kerk en paus in de hedendaagse samenleving weer sterker en geloofwaardiger aanwezig zijn. Maar we mogen niet over het hoofd zien dat de teruggang van het heilige een diepgaand probleem vormt in de maatschappelijke geschiedenis: de erosie van de traditionele kerken is een langdurig proces.

Ik ben niet pessimistisch, ik geef slechts de gegevens door die resulteerden uit een zeer serieus onderzoek in het bisdom Venetië. Dat had te maken met een nieuw, niet alleen Italiaans probleem dat jonge mensen zich afkeren van de kerkelijke praktijk. Als de gegevens kloppen, is dat een reusachtig probleem wat betreft het doorgeven van het geloof. Gorbatsjov vertelde eens, dat zijn grootmoeder hem de betekenis had uitgelegd van de icoon in de hoek van hun woonkamer... Maar tegenwoordig heb ik het gevoel dat veel mensen van mijn leeftijd als grootouders erover klagen: 'Ik heb geen invloed meer op de religieuze



opvoeding van de kleinkinderen, want hun ouders zijn ongelovig'. En zo is die vaardigheid van het doorgeven van de ene generatie aan de andere al in stukken gebroken."

Denkt U ook niet dat de katholieken grotendeels de idee geaccepteerd hebben van een paus voor een bepaalde periode, namelijk zolang de fysieke en psychische krachten toereikend zijn?

Politi: "Het is een feit, dat het gelovige volk dat veel sneller aangenomen heeft dan de hiërarchie."

In uw boek verkondigt u de stelling, dat Ratzinger een 'staatsgreep' gepleegd heeft...

Politi: "Dat is figuurlijk bedoeld. Ik wil ermee zeggen dat Benedictus XVI niet vanwege uitputting of vanwege zijn ouderdom teruggetreden is. Hij is teruggetreden als een redelijk denkende man die begrepen had, dat zijn terugtreden ook het hele kraaien- en slangennest zou ontwrachten (zoals kardinaal Bertone dat genoemd heeft) dat in het Vaticaan door het probleem van de *Vatileaks* ontstaan was. In die zin werd de macht van al die clans opgeruimd."

Wat is tot nu toe voor u de belangrijkste vernieuwing in het pontificaat van Franciscus?

POLITI: "Dat is het vooruitzicht dat de collegialiteit gerealiseerd wordt en de bisschoppensynode een reële bevoegdheid krijgt om mee te beslissen. En daarom wachten wij nieuwsgierig en hoopvol op de gezinssynode."

Bovenstaande tekst is verkorte en geredigeerde versie van een lang gesprek, dat in zijn geheel te lezen is (in het Italiaans!) op www.rossopopora.org.

Politie

Wat een vreselijk einde van de Arubaan Mitch Henriquez in het Zuiderpark in Den Haag.

Een team van agenten overmeestert hem te hardhandig. Foute boel. Iedereen schrikt zich rot en stort zich vervolgens op de politie. Sommigen in de Schilderwijk doen alsof ze het zeker weten: De rassendiscriminatie is naar hier overgeslagen.

De politie krijgt weer eens de volle laag. Welgeteld zestien foto's van dit dodelijk incident staan in de krant van 2 juli. Is het dan al komkommertijd om daarmee het blad te vullen? Kan het niet met wat minder?

Politie betekent: stad en volk bewaken en dus bescherming van alles en iedereen. Net als de stadswal in de middeleeuwen. 's Avonds gaat de stadspoort dicht. Erbinnen ben je veilig. Alles is er overzichtelijk en iedereen kent iedereen. Een gemoedelijke Bromsnor maakt nog even een rondje om te kijken of iedereen veilig thuis is.

In onze dagen is het anders. Stadswallen gesloopt. Eigen mensen lopen heen en weer, vreemdelingen dwarrelen daar doorheen. Wie is wie en wat is hij van plan? Daarbij de nachtelijke uren. Kinderen van de duisternis willen wel eens iets.

Duizenden keren gaat een aanhouding goed en vakkundig volgens de regels. Dat voorkomt veel ellende. Normale mensen voelen zich wel eens bedreigd en in hun eer aangetast en worden onstuitbaar agressief. De *Rijdende Rechter* moet burens vanwege overhangend groen of een scheefgezakt hek tot bedaren brengen. Dimmen heet dat en een redelijk medemens proberen te zijn.

Wanneer de toegesnelde dimmers en blussers de mensen van de politie, brandweer en ambulance te gauw gaan uitschelden, dan is het de vraag wie nog zo gek is om in deze beroepen de kastanjes uit het vuur te halen. Zonder hen zouden we dan door alle ongecontroleerde verwildering en rechteloosheid op de blaren moeten zitten die het publieke leven tot een hel maken. Op teveel plekken op aarde zien we hoe personen en groepen door rechteloosheid en brutaliteit te gronde gaan.

Nee, de waakzame engelbewaarders in onze samenleving mogen we niet bespotten, kortwieken of als vliegende hulpverleners helemaal uit de lucht schieten. Want dan torpederen we onszelf.

Leon Goertz



“Wanneer wij in het Evangelie lezen dat Jezus over de vogels zegt dat God geen van hen vergeet (Lc.12,6), zullen wij dan in staat zijn ze slecht te behandelen en kwaad te doen? Ik nodig alle christenen uit om deze dimensie van de eigen bekering te laten zien en aldus duidelijk te maken dat de lichtende kracht van de ontvangen genade doorwerkt in de relatie met de andere schepsels en de hen omringende wereld. Dat brengt de verheven broederschap met heel de schepping tot stand die de heilige Franciscus van Assisi op een zo lichtende wijze heeft beleefd.”

Paus Franciscus in zijn encycliek “Laudato si’, mi’ Signore”, n.221. (zie ook blz.13)

